AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

13 MAYIS 1967
SAYI : 673
FİYATI : 125 KURUŞ

C.H.P. nin âkil adamları

GRİPİN
GRİPİN
GRİPİN
GRİPİN

Cilt: XXXVIII Yıl: 13 Sayı: 673

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU GENEL TAYIN MÜDÜRÜ:

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ :

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat Özön — TİYATRO: Naciye Fevzi, Lütfi Ay — DÜNYADA: T. Kemal — KİTAP: İlhamı Soysal ve H. K.

İstihbarat Tel: 107382

KAPAK KOMPOZİSYONU :

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI:

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF:

T.H.A. — Dinçer Olcay

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.40 lira
t senelik	(52 nüsha)	50.00 liıa

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI:

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER :

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER :

Hürriyet Matbaası — Ankara

BASILDIĞI TARİH:

10.5.1967

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA-TEL: 118992
P. K. 582

Kendi Aramızda

Bu hafta siyasî çevreleri ilgilendiren iki önemli konu, "C.H.P. içindeki durum" ve "Ç.E.P içindeki hava" oldu.

CHP., safra atma ameliyesinin tamamlanmasından sonra kendi» ne çekidüzen verme faaliyetine girişti. Önce, Parlâmento Grupları ile Partinin icra organını tam bir ahenk içinde çalışacak yöneticilere sahip kılmak gerekmekteydi. Bu, yapıldı. Yeni Grup Başkan vekilleri ve Grup yöneticileri seçimi iyi sonuç verdi. Grup Başkan vekilliklerine ittifaka yalan çoğunlukla getirilen Nihat Erim ve Kemal Satır, C.H.P.'nin "âkil adamlar"ındandırlar ve Parti içinde daima uzlaştırıcı, birleştirici olmanın sınavını başarıyla vermişlerdir. Şüphesiz, bundan böyle, Grup Başkan vekilleri ve Merkez Yönetim Kurulları, kendi alanlarında ahenk içinde çalışacaklardır. Politika hayatımızın en canlı uzuvlarından birinde bir süredir devanı eden huzursuzluk, yerini yapıcı çalışmaya terkedecek ve CHP. gerek vatan sathında, gerekse Parlâmento içinde ana muhalefet görevini gerektiği biçimde yapmağa başlayacaktır. "CHP." başlıkb yazı, kendine çekidüzen veren ve dinamik bir döneme giren C.H.P.'yi anlatmaktadır.

Ç.E.P.'e gelince: Türk politika hayatının bu nevzuhur kurulusu, daha doğrusu, -fırsatçılık hariç-, hiç bir alanda fikir birliğine varamamış bu politikacılar topluluğu, Feyzloğlunun zorlamaları de bir siyasi örgüt olma çabası içindedir. Siyasi partiler yelpazesinde bu kuruluşa yer bulmak gerçekten de pek güçtür. Feyzioğlu ve takımı, C.H.P.'deyken, ortanın solunda olduklarım söylüyorlar, fakat bir "sınır aşma" meselesinden Ortanın Sahi Ekibiyle aralarında ihtilâf bulunduğunu ifade ediyorlardı. Şu halde Ç.E.P.'çiler, meselâ A.P. derecesinde sağcı değillerdir. Kayserili Prof., C.H.P.'nin dışında kalıncaya kadar geçen süre içinde hep devrimci fikirleri savunur göründüğüne göre, ortada da olmaması gerekir. Zira bu, "şerbet düşmanı" Prof.'un kendi kendini inkârı olacaktır ki o zaman da kendisine önce öğrencileri güleceklerdir. Demek ki, Feyzioğlunun basında bulunacağı siyasi örgüt merkezci de olamayacaktır. O halde, kurulması düşünülen bu siyasi örgüt ne menem şey olacaktır? Bu konuda en yetkili bir kalem, kayserili Prof.'un bir meslekdaşı, Anayasa Hukuku Profesörü Bahri Savcı, Ç.E.P.'çilerin yolunun ve yerinin ne olabileceğini bilimsel açıdan anlatmaktadır.

Görülen odur ki, Feyzioğlunun partisi "zenginin parasına, fakirin hayır duasına eyvallah" sloganı ile ortaya çıkacaktır. Yani, görünüşte devrimci, ama aslında tutucu- ve idare-i maslahatçı...

"Ç.E.P." başlıklı yazıda işte bu hazırlıklar ve bu hazırlıkların tepkileri üzerinde durulmaktadır. Feyzioğlunun partisinin türk kamuoyuna çok, ama çok eğlenceli günler geçirteceği şimdiden söylenilebilir.

Saygılarımla

AKİS cilt: XXXVIII Sayı: 673 13 Mayıs 1967
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Feyzioğlu ve arkadaşları yeni parti hazırlığında
Ayda gezenler

Millet

Kuşe kâğıttan parti

Türkiyede ekonomik ve sosyal konuların tartışılmaya başlandığı son yıllarda, bir çevrenin hücumları çektiği gerçektir. Bu çevre, Özel sektör adı altında bilinen çevredir ve zengin iş adamlarının yönetimindedir. Ekonomik ve sosyal konular üzerine eğilindiğinde görülmüştür ki bu çevrede pek çok sömürücü vardır ve düzenin değişmesinden bunlar zarar göreceklerdir ama düzenin değişmesi gerçekten şarttır. O yandan bu yana sosyal ve ekonomik alanda yapılmış bütün ileri hamleler, alınmış tedbirler, çıkarılmış kanunlar hep bu çevre adına konuştuklarını bildiren sözcülerin direnmesine rağmen gerçekleştirilmiştir. Çalışanlasın veya öteki sınıfların hakları bunların elinden diş sökercesine koparılabilmiştir. Servet Beyannamesi mi? Hayır, hayır, hayır.. Vergilerin açıklanması mı? Hayır, hayır, hayır.. Toplu sözleşme mi? Hayır, hayır, hayır.. Grev hakkı mı? Hayır, hayır, hayır..

Halbuki devlet, bir hakem gibi, bunlara kendilerini savunmak, derlenip toparlanmak, bir ciddi ve gerçekci vaziyet almak için bütün imkânları tanımıştır. Bunlar ise, kendilerine bir felsefe bulacak yerde paralarını konuşturmayı tercih etmişler, memleketin gidişine ya ters teşhis koymuşlar, ya da hiç bir teşhis koymamışlardır.

Gazetelere, politika adamlarına zaman zaman cicili bicili pahalı kâğıtlara basılmış broşürler, kitaplar gelir. O kadar uydurma şeylerdir ki, fikir muhtevaları öylesine boştur ki bir gözden geçirilir ve kâğıt sepetindeki yerlerini alırlar. Bunlar bu sektörün savunma silâhlarıdır.

Bu sektörün dergileri vardır. Bedava gönderilir. Kimsenin bunları satın almak aklının köşesinden geçmez. İçleri özel sektöre ait ilânlarla doludur ve bazı açıkgözlerin geçimi bu yüzdendir. Ama, bedava ge-

Ölçü

Metin TOKER

Ortanın Solu nihayet Türkiyede atatürkçülüğe ve demokrasi taraftarlığına döndü. Yani, körlerin tarif ettikleri fil gibi bir şey oldu. Nasıl, herkes atatürkçü ve demokrasi taraftarıysa, nasıl hiç kimse politikada bu durumunu belirtmeden söze başlamıyorsa Ortanın Solu da, bilhassa bir belirli çevrede itiraz edilmeyen bir kalıp halini aldı. İsmet İnönü Ortanın Solundan yanadır. Bülent Ecevit de.. Tabii Turhan Feyzioğlu da.. Adanadaki büyük toprak sahibi de.. Yeni partiyi finanse etmek üzere kollarım sıvamış bulunan ve vaktiyle Hürriyet Partisini veya Yeni Türkiye Partisini finanse etmiş olan zengin iş adamları da.. Bunlarla beraber aşın solun temsilcileri de..

Bunların her biri Ortanın Solunu kendi anladığı Ortanın Solu haline getirmeye çalışmaktadır. Atatürkçülük ve demokrasi için olduğu gibi.. Mehmet Ali Aybarın da, Talât Aydemirin de atatürkçü ve demokratik rejim taraflısı oldukları düşünülürse Ortanın Solunun zihinlerde bir karışıklık yapmasını tabii karşılamak lâzımdır. Bu karışıklıktan kendisini süratle kurtarması gereken teşekkül C.H.P.'dir.

C.H.P.'de bugün unutulmaması gereken ilk husus Ortanın Solunun bir tarikat yemini değil, bir siyaset anlayışı olduğudur. Eğer C.H.P.'de "filânca Orta--n Solu yeminini falancadan evvel etti", "filânca yeminini ederken bir ayağım havaya kaldırdı", "falanca yeminini sulandırdı" tartışmaları olursa bir kötü yarış başlar ki sonu gelmez. Genel Başkanın Kurultayı kapatırken hadiselere bir çizgi çektiğini söylemesindeki murat bu olmalıdır. Politika hayatında tereddüt sahipleri, yavaş davrananlar, "bekle ve gör" prensipini benimsemişler, teşhislerini aheste koyanlar ve nihayet, başarı tarafından cezbedilenler daima olmuştur. Eğer bunlar sadece bundan dolayı elin tersiyle itilirse siyaset sahası çok boş kalır. Hele C.H.P. tarzında inişi ve çıkışı bol olmuş bir siyasi partide yeni cereyanlar bütün sâliklerini bir anda toplayamamıştır. Bunların daima bir "ilk şampiyonlar"ı olmuş, ötekiler buna sonradan katılmışlar, ama kimler en kabiliyetli, en üstün vasıflıysa onlar ayakta kalmıştır. 1950'den önceki devrede "35'ler" böyledir, 1950 ile 1957 arasmdaki "Gülek ekibi" böyledir, şimdi "Ecevit takımı" budur.

Ancak, Ortanın Solu herkes tarafından bir yana çekilmektedir ama politika anlayışa olarak bir Ortanın Solu vardır ve C.H.P. için ölçü bu olmalıdır. Çok partili hayata geçilirken C.H.P.'de bir grup vardı. Bu grup, tıpkı Ortanın Solu konusunda bugünün varlıklı iş adamları gibi demokratik sisteme karşı değillerdi. Bunun faziletini, lüzum ve önemini anlıyorlardı. Toplum içindeki bazı müstakbel karışıklıklara demokrasinin set çekeceğini görüyorlardı. Demokrasiye hiç bir itirazları yoktu. Bir tek özelliğin muhafazasını istiyorlardı: Aleni oy • gizli tasnif usulü devam etsin!

C.H.P.'den ayrılmış olanlar içindeki büyük grupu Ortanın Solu konusunda buna benzer bir tutumun sahipleri teşkil etmektedir. Aynı tarz düşünenler C.H.P.'de kaldıysa bunlar da ayrılacaklardır. Nasıl aleni oy • gizli tasnifle demokrasi olmazsa her kazanç yolunu mubah ilân edip bunun vergisini vermeyi kâfi görmek ve bugünkü düzeni, şeklini ve edebiyatım değiştirip ruhunda muhafaza etmek insanı Ortanın Solu taraftarı yapmaz. Profesyonel siyaset organizatörü durumuna gelmiş Feyzioğlu ve bir kaç arkadaşı, başına geçtikleri grupu böyle teşkilâtlandıracağı benzemektedirler. Fakat CHP. için Ortanın Solu bu değildir, bu olamaz; Ortanın Solu bir dünya görüşüdür ve C.H.P'liliğin ölçüsü bu dünya görüşünü benimsemedir.

C.H.P.de ve CHP.'nin dışında. Ortanın Solunu komünizm yolunda bir merhale, sevmediğim yeni tâbirle bir aşama haline getirmek isteyenlerin bulunduğundan hiç kimse şüphe etmemelidir. Ama aynı şekilde bu politikayı sulandırıp sulandırıp bir mânâsız çorbaya çevirmek arzusundaki çevrenin varlığı da unutulmamalıdır. Birinciler nasıl, fazla sivri C.H.P.'-lileri bu emellerini gerçekleştirmenin âleti sayıyorlarsa İkinciler de mutedil tanınan, isim yapmış ve kendileriyle şahsi ilişkileri mevcut bazı C.H.P.'lilere güvenmektedirler. Aslında bu, C.H.P. içinde bir dengenin unsurudur. Yoksa iki Truva Atı bir partinin bünyesine sokulmuş değildir. C.H.P. yeni aldığı yönle solundaki ve sağındaki bu çevrelerden bütün ümidini kesmeli, onların desteğini hiç hesaba katmamak, kendisine yeni tabanını süratle sağlayıp onu geliştirmelidir. Bu gerçeği en ziyade "sivri C.H.P.'liler" ile "mutedil C.H.P.'IiIer" bilmeliler ve onlar hayal etmemelidirler. Batılı hürriyet anlayışını "burjuva hürriyeti" sayan ve gerçek hürriyetin "proleter hürriyeti" olduğunu söyleyen kalemle C.H.P.'nin hiç bir alışverişi olamaz. Onun yeri T.İ.P'tir. İsterse T.İ.P.'in ötesidir. CHP. bu kafa ile ne bugün işbirliği edebilir, ne yarın. Ortanın Solu, memlekette bu tarz temayüllerin, gerekli alternatif olmadığından gelişip serpilmesine karşı barajdır.

Tıpkı bunun gibi kendi menfaatine dokunmayan her konuda sapına kadar Ortanın Solunda olan, sanayiciyse toprak reformuna hiç itirazı bulunmayan, toprak sahibiyse sanayi vurgunlarının önlenmesine şiddetle taraftarlık eden, fakat iş kendi sahasına geldi mi bütün isyan bayraklarını açan tatlısu reformcusu da C.H.P.'ye aynı derecede yabancıdır. Onun da yeri, biç olmazsa dünya görüşünü açık söyleyen A.P.'de değil, doğrudan doğruya Feyzioğlu takımının yanı veya içidir.

C.H.P. şimdi, bünyesi içinde bu dengeyi sağlayacak bütün sağlam kuvvetlere şiddetle muhtaçtır ve böyle bir Ortanın Solu nasıl, partinin içinde basan kazanıp çekingen partilileri cezbetmişse memlekette de, görülecektir ki, çok geçmeden büyük kütlelere güven verecek, onlara cazip gelecektir.

len bir derginin itibarı ve tesiri olur mu?

Şimdi bu sektörün, broşürlerine ve dergilerine ilâveten bir de partisi olmak üzeredir. Gerçi asıl parti A.P.'dir. Ama uyanmakta olan halk kütleleri A.P.'nin yaldızlı şekerlerini daha uzun yutacağa benzememektedir. Yeni parti, edebiyatım günün edebiyatına uygun şekilde yapacaktır da kendisini finanse eden çevrenin menfaatlerini elaltından koruyacaktır. Yani sol gösterip sağ vuracaktır.

Ancak, şu ana kadar beliren, bu sektöre adanmış basının bütün gayretlerine ve tertipli haberlerine, mizanpajlarına rağmen Feyzioğlulu partinin kuşe kâğıtlı broşürlerden daha fazla bir ilgiyi halk kütlelerinden bulamadığıdır.

Bulmasını beklemek hayal kurmak olmaz mıydı?

C.H.P.

Safra atıldıktan sonra..

(Kapaktaki âkiller)

Haftanın başında Salı günü, saatlerin 13.00'e yaklaştığı bir sırada Meclisteki CHP Grup toplantı salonundan çıkanlar, büyük bir yükten kurtulmuş insanların rahatlığı içindeydiler. Çünkü o sabah, Senato Grupunda, Genel Başkan İnönünün başkanlığında yapılan toplantıda Fikret Gündoğan ve Muhittin Kılıççın Başkan vekilliklerine seçilmelerinden sonra Meclis Grupu derhal, yine İnönünün başkanlığında toplanmış ve ilk turda Nihat Erim ile Kemal Satır Meclis Grup Başkan vekilliklerine seçilmişlerdi. Böylece, aylardır çalkalanan CHP, safra attıktan sonra hemen derlenip toparlanmayı başarmış ve Parlâmento çalışmalarını yürütecek kadroları tesbit ederek, geniş bir nefes almıştı. Rahatlığın nedeni buydu.

Grup yöneticilerini tesbit etmek amacıyla ilk toplantı Senato Grupunda yapıldı. Saat 10.00'da başlayan toplantıya İnönü ve 27 senatör katıldılar. Genel Başkanın kısa bir konuşmasından sonra seçimlere geçildi. Yeni ve düz kahverengi elbisesi içinde gayet sağlıklı ve neşeli görünen İnönü, konuşmasında, senatörlere sıkı çalışmayı öğütledi,

"— Çıktığımız mücadele bizi güçlü kılmıştır. Sayımız önemli değildir, başaracağız" dedi .

İnönü ve Ecevit başbaşa
İki baş, bir parti için

Önce Başkan vekillikleri oylandı. Bu görev için dört aday vardı: Fikret Gündoğan, Muhittin Kılıç, Nüvit Yetkin ve Hıfzı Oğuz Bekata. ilk olarak Fikret Gündoğanın adaylığı oya konuldu. Gündoğan, ilk turda 18 oy alarak Başkan vekilliğine seçildi. İkinci aday ancak ikinci turda .tesbit edilebildi. Çünkü Muhittin Kılıç ilk oylamada çoğunluğu sağlayamamıştı. İkinci turda ise 18 oy alarak Başkan vekilliğine seçildi. Diğer adaylardan Nüvit Yetkin 5, Hıfzı Oğuz Bekata ise 7 oy aldılar. Daha sonra, Yönetim Kuru için seçimlere geçildi. Hatay senatörü Saffet Ural, Adana senatörü Mukadder Öztekin, Ahmet Naci An, Akif Eyidoğan, Rıza Işıtan, Mebrure Aksoley .Suphi Batur, Şevket Köksal ve Aslan Bora ilk oylamada çoğunluğu alarak Yönetim Kuruluna seçildiler. Eksik olan Senato Haysiyet Divanına da Ali Şakir Ağanoğlu, Cemal Yıldırım, Ekrem Özden ve Zeki Tolunay getirildiler.

Fikir Partisi!

Meşhur hikâyedir: Bektaşi imam olmuş. Bir ölünün cenaze namazını kıldırıyormuş. Bir ara ölü başım kaldırmış ve sormuş:

"— Erenler, öteki taraftakiler dünyanın ne halde olduğunu sorarlarsa ne cevap vereyim?"

Bektaşi gülmüş:

"— Bektaşi imam oldu dersin, üst tarafım anlarlar.." ,

Onun gibi, yeni partiyi şimdi bilenler bilmeyenlere anlatsın:

"— Hem Feyzioğlu, hem Gülek bu partideler!."

Bu seçimlerin hemen sonunda, saat 11.30'da, Meclis Grupu yine Genel Başkan İnönünün başkanlığında toplandı. Grup Başkan vekil liği için teklif edilen iki kişiden Nihat Erim 75, Kemal. Satır 68 oy alarak seçildiler. Zaten başka aday çıkmamıştı.

Yönetim Kurulu için yapılan seçimlerin İlk turunda İlhami Sancar, Kemal Yılmaz, Kasan Ünlü, Seyfi Sadi Pencap, Kudret Bosuter, ikinci turda da Mehmet Yüceler, Şükrü Koç, Murat Öner ve Sadrettin Çanga gerekli çoğunluğu sağlayarak seçildiler, Birinci turda Kemal Demirle Orhan Kabibay aday olarak katıldılarsa da, yeterli oyu sağlayamadılar.

Ahengin ilk örneği

Her iki seçim toplantısı da büyük bir anlayış ve beraberlik havası içinde geçti, Özellikle Meclis Grupu için yapılan seçimlerde genç milletvekilleri, gerek Başkan vekili adayları Nihat Erim ve Kemal Satıra ve gerekse Yönetim Kurum adayı İlhami Sancara oylarını rahatlıkla verdiler. Bu, genç milletvekillerinin her üç âkil ve tecrübeli politikacıyı da birer teminat ve denge unsuru olarak gördüklerinin en açık delilini teşkil etti. Bu seçimler, aynı zamanda, CHP'nin, gelecekte tam bir birlik ve inanç içinde çalışacağını da gösteriyordu. ÇEP'çileri ve onları terkelerine alanlan en çok endişelendiren de bu oldu.

CHP Gruplarının toplantıda bulundukları saatlerde, beklenen bir başka olay cereyan etti. Günlerdir Meclis kulislerinde dolaşan "Kasım Güleğin istifası" söylentisi bu saatlerde kesinlik kazandı ve saat 12.00' de bir basın toplantısı yapan Gülek, gayet dramatik bir hava içinde, istifa ettiğini, bundan böyle ÇEP'çilerin safında yer alacağını açıkladı. Yıllardır parti içinde bir hayalî fener gibi dolaşan Güleğin "Boşlukta kaldım. Ne yapayım? Hiçbir görev vermediler" gerekçesiyle verdiği istifanın üzerinde az kimse durdu. Duranlar da, Güleği Genel Sekreterlikten kendisinin uzaklaştırdığını daima cakayla söyleyen Paksütü düşünerek gülüyorlardı.

Meclisteki Grup toplantı salonundan çıkanların yüzlerindeki rahatlığın bir nedeni de Ortanın Solu politikasına geniş halk kitlelerinin duyduğu yakınlık ve verdiği önemdi. Ortanın Solu Ekibi, her gittiği yerde büyük ilgi ve sevgiyle karşılaşıyordu ki bu, CHP için sağlam bir teminattı, Nitekim, bitirdiğimiz hafta, bunun örnekleriyle dolu geçti.

Yeni bir temele doğru

Altındağda Tahsinin Kahvesi, o sabah, alabildiğine kalabalıktı. Gecekondu şehrinin insanları dikkatle, umutla ve özellikle büyük bir merak içinde, konuşulanları dinliyorlardı. CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit mikrofonda, onlara, şimdiye kadar alışmadıkları, duymadıkları şeyler söylüyor, "CHP şimdi kesin olarak halkın, ıstırap çekenlerin, ezilenlerin yanında yerini cesaretle almıştır", "CHP'den ayrılanlar, soygun düzenini savunanlardır", "biz, halktan yana bir düzeni savunuyoruz" diyordu. Ecevit bunlan söyledikçe başlayan alkışlar dakikalarca sürüyor, gecekondu şehrinin bu en büyük kahve si sevgi gösterileriyle çınlıyordu.

Bu olaydan birkaç saat sonraydı, Polatlıya 30 kilometre mesafedeki Temelli bucağında, yol üzerinde birikmiş yüzlerce kişilik kalabalıkta bir dalgalanma oldu. Bekleşenler, karşıdan gelmekte olan otomobilleri gösteriyor ve "işte, geliyorlar!" diye birbirlerini haberdar ediyorlardı. Beklenenler, CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit ile arkadaşlarıydı. Bu arada, genç bir CHP'linin yanma yaklaşan bir köylünün, yüksek sesle şunları söylediği işitildi:

"— Burada saatlerdir sizi bekliyoruz. Biz, 1961 yılından bu tarafa CHP'ye oy vermemiş insanlarız. Ama siz gençsiniz, inanmışsınız, iyi imtihan verdiniz. Bundan böyle, sonuna kadar sizinle beraberiz."

Biraz sonra ilçede, Ecevitin yanına sıkılarak yaklaşan bir başka köylü, onun eline bir pusula sıkıştırıyordu, Karahamzalı köyünden Ömer Avcı, pusulasında, 600 nüfuslu köyü adına Ecevitten toprak istiyor ve "Sayın Başkanımız. Hiçbir tutarımız kalmadı .Bize ya toprak ver, ya da bizi Sakarya ırmağına

CHP'nin yeni Grup yöneticileri birarada
Yeni isimler, yeni sesler

CHP'nin iki cephesi: Profesörler ve halk adamları
Parola: Kafada bilgi, ayakta çarık!

dök" diyordu. Binlerce Ömer Avcı, o gün, Eceviti ve arkadaşlarını saatlerce dinlediler.

Bu olaylar, geçtiğimiz Pazar günü cereyan etti. Kamburlarından kurtulan CHP'nin genç yöneticileri, haftanın başından itibaren, bir yandan Genel Başkan İsmet İnönünün öğütlerine uyarak derlenip - toparlanırken, bir yandan da gerçekten halkçı, halktan yana bir politikanın ne olup ne olmadığım halka anlatmak üzere harekete geçtiler. Altındağ ve Polatlıda yapılan toplantılara partili • partisiz, genellikle yoksul halkın gösterdiği ilgi ve genç kadrodan esirgemediği sevgi gösterileri ÇEP'çisini de, AP'lisini de, TİP'lisini de büyük bir hayal kırıklığına uğrattı. "Bizden sonra tufan" hesabı içinde CHP'den ayrılanlar', Partinin, aradan bir hafta bile geçmeden derlenip toparlandığını hayretle farkettiler. Bekledikleri olmamış, tufan kopmamıştı. İki "artçı" •Kayseri senatörü Sami Turan ve Erzurum milletvekili Adnan Şenyurt- dışında hiç kimsenin kılı kıpırdamamıştı. Aynı romantizm ve yanlış hesap içinde, Teşkilâttan bekledikleri yüzü de bulamamışlardı. Hiç ummadıkları yerlerden CHP Genel Merkezine "kral öldü, yaşasın halk" şeklinde telgraflar geliyordu. Kendilerine de telgraflar geliyordu ama, bu telgraflarda ne bağlılık, ne de başarı dileği vardı. CHP'liler, ÇEP'çilere, "kır atın terkesinde iyi yolculuklar" diliyorlardı.

Mutlu katılmalar

Bütün bunlar olurken CHP, Genel Başkanından en geç elemanlarına kadar yoğun bir. faaliyet içindeydi. Genel Merkez yöneticilerinden bazılarının Teşkilâtla temasta bulunmak üze?e Anadoluya yayıldıkları günlerde, Genel Başkan İnönü de Cuma günü Senato, Cumartesi günü ise Millet Meclisi Gruplarıyla birer toplantı yaparak, bundan sonra iz lenecek yol hakkında talimat verdi. İnönünün, bu toplantılarda milletvekili ve senatörlerden ilk istediği şey, "derhal toparlanmak" ve "çok yoğun bir çalışmaya girmek" oldu. İnönü yine, Cumartesi günü, Parti Genel Merkezinde on ingiliz gazetecisini kabul etti ve onların çeşitli sorularını cevaplandırdı. İngiliz gazeteciler bu toplantıdan, CHP içindeki son olayların Partiyi hiç yıpratmadığı ve yıpratamıyacağı, ayrıca, halkın samimi desteğini kazandığı inancıyla ayrıldılar.

Yine o Cumartesi günü cereyan eden bir başka olay, tufan-bekleyenlerle tufanın başladığını sanan çevreleri kötü kötü düşünmek zorunda bıraktı. O gün, Ankara Üniversitesinden 100, İstanbul Üniversitesinden de 50 devrimci genç, CHP'ye kayıtlarını yaptırdılar. Aynı hafta içinde Partiye kaydolan öğrencilerin sayısı bu katılmalarla 538'e yükseldi. Gençlerin Partiye girişleri münasebetiyle Genel Merkezde, bir toplantı yapıldı ve burada konuşan Genel Sekreter Bülent Ecevit,

"— Biz halkın ezilmesine, halkın köleliğine karşıyız. Biz halktan yana bir devlet düzenini savunuyoruz" demek suretiyle Ortanın Solu politikasının ne olduğunu açık ve kesin şekilde ortaya koydu.

. Aynı gün, Ges-İş Sendikası Genel Başkanı Osman Soğukpınar ile beş sendikacı arkadaşının Partiye

katılmaları, yeni hareketin işçi ve sendikacılar tarafından da benimsenmekte olduğunu gösteriyordu.

Pazar günü ise, Ankara dışında, Koçarlı ilçesinin Bıyıklı köyünde cereyan eden bir başka olay. Ortanın Solu politikasının ve bunu savunanların halk tarafından nasıl benimsendiğini gösteren en iyi bir örnek oldu. Menderes ailesinin şiddetli nüfuzunun bulunduğu bildirilen Bıyıklıda yapılan belediye seçimlerini büyük çoğunlukla CHP'li adaylar kazandı.

Uçurulan balonlar

Bekledikleri ve bazı saf çevreleri inandırdıkları tufanın başlamadığım gören ÇEP'çiler, haftanın sonlarına doğru paniğe kapıldılar ve ihtiyatsızca bir balon uçurdular. CHP Ankara milletvekili Ahmet Üstün de partiden İstifa etmişti ve kendi saflarına katılıyordu...

Ancak, yalancının mumu yatsıya kadar bile yanmadı ve ertesi gün basından haberi öğrenen Üstün, derhal Genel Sekreter Bülent Ecevite telefon ederek, bunun bir oyun olduğunu bildirdi. Bu, aynı zamanda, bir takım zevatın nelerden medet umar hale geldiklerini gösterebilecek örnek bir olaydı. Yine aynı zevat ve tufan çığırtkanlığı yapan AP'li bazı gazeteler, bir yandan kamuoyunu aldatmak için yeni oyunlar peşinde koşarlarken, bir yandan da bile bile kendi kendilerini aldatıyorlardı. Meselâ bunların en çok yaymağa çalıştıkları bir haber de, Teşkilâtın çeşitli kademelerinden topluca istifaların olduğuydu. Halbuki istifaların içyüzü tamamen değişikti ve ÇEP'i hedef alıyordu. Bazı il ve ilçelerde yöneticiler, başlarında veya aralarında bulunan mini-ÇEP'çileri ekarte edebilmek için topluca istifaya başvuruyor ve bu görevlere samimi Ortanın Solcularım getirebilmenin yolunu açıyorlardı.

Bir yandan, Parlâmentoda gerekli mekanizmayı kurmakla uğraşan Merkez Yönetim Kurulu, bir yandan da teşkilât çalışmalarını ve Ortanın Solunu halka anlatma Plânlan hazırlamaktadır. Bütün çalışmalar, eskiden olduğu gibi, yine bölge esasına göre ele alınacak ve her bölgeye ait geniş çalışma programlan hazırlanacaktır. Gerek Teşkilât ve gerekse Genel Merkez seviyesinde yapılacak olan çalışmalarda karşı kuruluşlarla pek fazla uğraşmamak prensibi benimsenmiştir. Ama. bu, hiçbir zaman CHP'ye ve Ortanın Soluna karşı yapılacak huruç ve iftiraların cevapsız kalacağı anlamına gelmemektedir. Çalışma programım hazırlayanlar, bu dönemde, Ortanın Solunun halka en iyi şekilde anlatılmasını hedef almışlardır. Halkla yapılacak temaslarda bu hususa önem verilecek ve seçimlerde inanarak Ortanın Solunu savunacak bir taban kadronun doğması sağlanacaktır. Bu arada gençlik kuruluşları, yeni baştan örgütlenip köylere, kasabalara yayılacak ve işbirliği yapacağı "halk gönüllüleri" ile tesbit edilen program ve prensipler dahilinde çalışma yapacaktır. Halkçı bir politikanın ancak halkın içinde ve halkla beraber yürütülebileceği inancını, taşıyanlar, bu tempoda ve bu metodla yapılacak sürekli bir çalışmanın en kısa zamanda meyvalarını vermeye başlayacağı kanısındadırlar.

ÇEP'in hârika çocuğu Kırca çalışıyor
Ne ararsan bulursun, samimiyetten gayri

O. Öztrak
Dönmedolap

Ç.E.P.

Bir baş, gövdesini arıyor!

CHP'den ayrılanlardan İhsan Kabadayı ile MP'den kopanlardan İsmail Hakkı Akdoğan, Bahattin Uzunoğlu ve Ahmet Cebi, etrafına toplandıkları beyaz saçlı, gözlüklü adamı **zevk** ve ilgiyle diziliyorlardı. Dikkatlerin merkezi -CHP'den muhreç- Tahsin Banguoğluydu ve o anda yaptığı, İnönünün 1931'den **beri** sosyalist olduğunu ispatlamağa çalışmaktı. Banguoğlu, hikâyesine şöyle devam etti:

"— 1958'deydi galiba. İngiltereden döndüm. Baktım ki iş açığa çıkmış. Hava, sosyalizm havası. Partide faaliyetler bu merkezde. Genel Merkezin, çatı katında bir büro kurulmuş, Araştırma Bürosu. Genç adamlar yerleştirilmiş buraya, hani hani çalışıyorlar. Hep konuştukları, sosyalist tedbirler. Batıdaki sosyalist partilerin programlarını almış-

Bir Anatomi

8' lerin

Feyzioğlu 8'leri, 50 sayısı yakınlarında bir yerleşik durum kazanmış gözüküyorlar, önümüzdeki seçimlerde hiçbir şansları olmadığını söylemek de pek mümkün değildir. Çünkü bu 50 kişinin, Türkiyedeki oy hareketlerini yöneten merkezlerle ilişkileri vardır. Binaenaleyh, bu merkezleri harekete geçirerek, oy deposu olan kitleler üzerinde kendi lehlerine etkiler elde edebilirler.

Bu yüzden, 8'lerin liderliğindeki 50'leri türk siyasal hayatının bir "vakıası" saymak zorundayız.

Bunlar, henüz bir parti olarak, dokümanlarını yayınlamadılar. Bu yüzden onları, daha şimdiden, siyasal nitelik olarak teşhis etmek zordur. Arkalarında bir kapitalist çevre bulunduğu, bu çevrenin de amerikan sermaye ve siyaset güçleriyle irtibatlı olabileceği görüşünü, sağlam bir teşhis unsuru olarak kullanamayız.

Bununla beraber, şimdiye kadar gösterdikleri tutum ve davranışlarına bakarak, onları siyasal tutum ve davranış yelpazesinde bir yere oturtmaya da girişebiliriz. Böyle yapınca onların, -edebi terimiyle söyliyelim-, bir "aydın - liberal" reformculuğu yolundan gelme iddiası ile sağa dönük bir orta yer politikası güdeceklerini tahmin edebiliriz.

Gerçekten, 50'lerin bildiğimiz liderlik kadrosunun bu ihtimali akla getiren bir tutumları, davranışları, ısrarları olduğunu görmek mümkündür. Şöyle ki:

1 — 50'lerin liderlik kadrosunun, demokratik kişisel ve siyasal hürriyetler ileri sürüp, bunları dokunulmaz tutmada ısrar ettikleri ve edecekleri söylenebilir. Bu liderlik kadrosunun siyasal formasyonunda Amerikan ve Fransız İhtilâllerinin "burjuva hürriyetleri" dediğimiz bir hürriyet biçiminin "idee"si bulunduğu söylenebilir.

Bilindiği üzere, Amerikan İhtilâl Beyannamesi ve Anayasası -yazarları içinde hemen hemen alt sınıflardan, küçük sınıflardan, eritmişler suuflarından bir tek temsilci bulunmamakla beraber-, insanoğlunun kişiliğine bağlı hürriyetleri olduğunu söyliyen bir anlayışı dile getirir.

Bu anlayışa göre, insanın, insan olmasından gelen bazı hürriyetleri vardır ve bunlar insanın kişiliğinden ayrılamazlar. Siyasal iktidarlar da hür kişilerden ku--lu halk rızasına dayanmazsa meşru olmaz.

Fransız İhtilâli de aynı burjuva hürriyetleri görüşü ile doğmuştur. Bu ihtilâle göre, hükümetlerin, siyasal iktidarların varolma nedeni, bu hürriyetleri sağlamak ve dokunulmaz tutmaktır. Bir hükümet, toplum içindeki kaderini bu hürriyetlerine dayanarak tek başına kuracak olan insanın bu imtiyazlarından birisi üzerinde bir baskı yapacak olursa, bu, bütün fransız halkına bir baskı olur ve o zaman buna direnmek de, bütün fransızların hem en meşru hakkı, hem de zorunlu görevi olur.

Büyük toprak sahiplerinden, büyük armatörler den, büyük kredi kurumları yöneticilerinden ve hattâ köle sahiplerinden kurulu meclislerden çıkmış da olsa, amerikan anayasal mevzuatı bir "hürriyet müdîr ilkesi"ne dayalı olarak doğmuştur. Ve bizim 50'lerin liderlik kadrosu, bu "müdîr hürriyet ilkesi"nden doğan bir demokrasiyi savunmaktan, onun, bizim ülke şartlarımıza da uyabileceğini ileri sürmekten geri kalmamışlardır. Şimdi de o anlamda bir hürriyetçilik noktasında ısrar ettiklerini görmekteyiz.

2 — 50'lerin bildiğimiz liderlik kadrosunun, liberal -ılımlı- soyut demokrasi toplumunu ve onun devletini oldukça ılımlı uçlara bile kaydırmama savaşında ısrar ettikleri ve edecekleri de söylenebilir. Çünkü bu konuda da, fransız siyasal rejiminden geldiği pek ileri sürülemeyecek olan, ama, amerikan siyasal rejimine daha kolay yakıştırılabilecek olan bir formasyon ile dolu oldukları ileri sürülebilir.

Fransız siyasal rejiminin esasları 1789'da doğduğu zaman, buna iki yünden tepki gelmişti: Birinci tepki, hanedan ve taht etrafındaki asalet çevresiyle Kilise etrafındaki çevredendi. Bunlar, eski sosyal hiyerarşiyi ve ona dayalı imtiyazlılar devletini savunmuşlar, İhtilâlin iadesini istemişlerdi. Fransız hürriyetçiliği de, kendisine karşı olan bu tepkiye karşı kendisini savunmuştu.

Fransız hürriyetçiliğine karşı çıkmış olan bu ilk tepki, sağ muhafazacı tepki idi. Bugün bunu faşizm deyimler. İşte, fransız hürriyetçiliği evvelce böyle bir tepkiye, şimdi de faşizme karşı olmuştur.

İkinci tepki -bugünkü deyimi ile söyleyelim- "sol" dan gelmiştir. Bu tepki, liberal burjuva hürriyetlerine dayalı, soyut, biçimsel burjuva demokrasisini sosyal muhteva ile dolu bir sosyalist demokrasiye götürme çabasından ibarettir. Bu balamdan da Fransız ihtilâlinin liberal yönüne bir sosyal muhalefet teşkil eder.

Bu sosyal muhalefet, tarih içinde gelişe gelişe, bugünkü marksçı komünist telâkkiye kadar varmıştır.

İşte fransız hürriyetçiliği, esas itibariyle kendisini tamamlama akımı çizgisi üzerinde olan böyle bir tepkiyi, ulaştığı son aşamasındaki iddialarıyla birlikte bile tüm olarak reddetmemiştir. Ondan, tarih içinde etkilenmeyi kabul etmiştir. Hâlâ da etkilenmeye devam etmektedir.

Bizim 50'lerin liderlik kadrosunun anlayışında ise, Fransız İhtilâline gelen ve onu geliştiren bu "sol" tepkiye müsamaha duygusu ve onun batı demokrasilerini de geliştirmeye yarayan mahiyetini kabul fikri hasıl olmamıştır ama, -dış görünüş olarak-, "sağ" tepki geleneğine sadakat fikri doğmuştur. Bunu şöyle deyimleyeblliriz: Bizim liderler, fransız hürriyetçiliğinin "sağ"a karşı gösterdiği tepki geleneğini dış görünüşü ile benimsemiş görünürler. Ayrıca, Fransada bir dayanağım bulamamış olsa da, amerikan hürriyetçiliğinin "sol"a karşı gösterdiği geleneğini de benimsemişlerdir.

Gerçekten, Amerikada, kaynağını ilk amerikan siyasal kurumlarını kuranların üstün sosyal statülerinden alan, bugünki dayanağını da, dünyada en gelişmiş bir ülke olarak, kendisinden az gelişmiş veya hiç ge-

Yeri ve Yolu

Prof. Bahri SAVCI

lişmemiş ülkelerle kurduğu ilişkilerini koruma zorunda bulan bir "sol alerjisi" vardır. İste bizim 501erin liderlerinde de, belki de, Türkiyedeki sosyal statülerinden gelen bir itişin alevlendirdiği böyle bir sol alerjisi mevcuttur. Bu alerjinin itişiyle bizimkiler, amerikan hürriyetçiliğinin sola karşı gösterdiği tepkiyi, ondan da Heri olarak benimsemişlerdir, diyebi İkiz.

3 — 59'lerin bildiğimiz liderlik kadrosunun, siyasal ve sosyal hayatı -ona bir tarih ve gelenekler penceresinden bakarak varılan- bir yoğun milliyet ve milliyetçilik unsurları içinde sürdürmede ve bu hayatı, tarih ve geleneksel penceresinden görünen unsurlara göre geliştirmede ısrar ettikleri ve edecekleri de söylenebilir.

Bizim liderlik kadrosunun formasyonunda, kendileri pek bilinçli olarak farketmeseler de, bir millileşme unsuru görülmektedir. Bunu, Mustafa Kemal Atatürkün açık ve yaygın dış işgallere ve bu işgallerin yarattığı bölünmelere direnip işgali ve bölünmeyi bertaraf eden milli kurtuluş hareketi İle birleştirmek istiyecekleri de söylenebilir.[1] Fakat bugün Mustafa Kemal milliyetçiliğinin emperyalizmle uzlaşmaz münasebetini ısrarla ortaya koymada imsaki olan her milliyetçilik İddiasını, ancak tarih penceresinden görülen geleneklere ve değerlere dayalı bir dar milliyetçilik saymak ve kuşku İle karşılamak zorundayız.

4 — 50lerin liderlik kadrosunun, az gelişmişlik niteliğinden sıyrılıp kalkınmada sermaye, İnsan gücü unsurlarım kurup düzenlemede ve üretime yöneltmede "karma ekonomi" serlevhası altında klşlselci değerlere, kişisele! girişimlere elverişlilik, hattâ öncülük ve hattâ Üstünlük tanıma eğilimi göstermede bir kararlılıkları olduğu ve olacağı da söylenebilir.

Bu liderlik kadrosu, siyasal rejim alanında sağa ve sola taviz vermiyen bir "orta demokrasisinin siyasal mekanizman yolu ile kalkınmak iddiasındadır. Çünkü, yukarıda söylediğimiz üzere, öyle Ur soyut hürriyet anlayışları vardır ki, herşeye rağmen ve her şeyin üstünde kitleler İçin soyut, egemen sınıflar İçin gerçek olan bu anlayışın dokunulmaz kaimesi gerekir. Bunun da yolu, orta demokrasisinin ve onun siyasal mekanizmasının korunmasıdır.

Bu orta demokrasisinin hürriyetçilik anlayışım dokunulmaktan koruması İçin, sosyal adalet kavramı altına bir "erimişler sunfı"mn himayesi fikrini koymamak gerekir. Bu, sınıf çatışmalarına yol açar. Bu da demokrasinin sonudur.

Fakat böyle olunca da sosyal adaleti gerçekleştirmenin tek yolu şundan ibaret kalıyor: Kuvvetli olanın, mahir olanın, babadan kalma değerlere mirasçı olarak imkânlı olanın girişimlerini mümkün kılan bir "sermaye - insan gücü" kombinezonu kurmak, yani kuvvetli olana, zeki olana, mahir olana, imkânlı olana elverişlilik, hattâ öncülü!:, hattâ ve hattâ üstünlük tanımak ve onun bu elverişlilikten, öncülükten, üstünlükten dolayı topluma getireceği değerler yolu ile alt tabakaları ve sınıfları da korumasını sağlamak...

5 — 50'lerin liderlik kadrosunun, karma ekonomideki özelin bu durumuna rağmen, bazı sosyal ve ekonomik reformlara girme fikrini tekrarladıkları da görülmektedir. Çünkü, önce, kişiselci değerleri ve girişimleri elverişliliğe, hattâ öncülüğe ve hattâ hattâ üstünlüğe kavuşturmak İçin, sonra da, genel olarak, bir kalkınma ekonomisinin zorunlu kıldığı ortamı yaratmak için, bazı alt-yapı ameliyelerinde bulunmak, bazı alt-yapı kurumlan kurmak gerekir. Ayrıca, çağdaş uyanma ortamı içinde bazı haklar ileri sürmeye başlamış olan insan gücünü tatmin için de bazı sosyal ve ekonomik ameliyelere gitme zorunluğu vardır.

Bütün bunlar, bir kalkınmanın sosyo - ekonomik ameliyeleri ve kurumlan içinde yer alırlar. Bunlar, az gelişmiş bir ülkede normal olarak mevcut değillerdir. Öyleyse bunlan siyasal gücü kullanarak yapmak, yaratmak, doğurmak gerekir.

İşte, bizim 50'lerin liderlik kadrosunun niyetleri içinde bir reform unsurunun da yer aldığım ileri sürmek mümkündür. Fakat onların reformculuğunun sosyo - ekonomik yapıyı radikal olarak değiştirmeye kadar gitmediğini de kolaylıkla tahmin edebiliriz. Binaenaleyh, söylenebilecek olan şudur: Mustafa Kemal reformlarının devamı iddiasına dayansa bile bizim bu liderlik kadrosunun niyetleri İçindeki reformculuk, pek genel, radikal olmayan, müphem bir reformculuktur.

•

Görülüyor ki, bizim 50lerin liderlik kadrosunda, önce, Amerikan ve Fransız İhtilâllerinden önceki Aydınlıklar Çağından gelip bu ihtilâlleri yaratmış bulunan fikirlerle örülü bir "aydın - liberal" yön hevesi bulunmaktadır. Sonra da, az gelişmişlik şartlarından sıyrılmanın çaresi olmak üzere ele alman kalkınmanın bazı ameliyeleri halinde bir reformculuk iddiası da vardır. Fakat sosyo • ekonomik yapıyı genişlemesine ve derinlemesine değiştirmeyi öngörmeyen her reformculuk...

Bu durum, onlan, ılımlı muhafazacılığa -bir başka deyimle, bir liberal sağcılığa- dönük bir orta demokrasisi çizgisi üzerinde gibi göstermektedir. Onlar için daha müsamahalı olan süslü edebi terimleri İle söylemek gerekirse diyebiliriz M: onlar, geleneklere, kesif bir milliyet duygusuna dayalı bir "klşlselci progresizm", bir beti örneği "demokratiko - liberalizm" yapma yollarında görünmek lstlyeceklerdlr. Progreslzml plancılık - plân hedefçiliğl yolu İle, batı örneği demokratiko - liberalizmi de çok biçimsel bir demokrasi mekanizması içinde kişisel hürriyetler yolu İle bulmayı ileri süreceklerdir. Fakat ancak, kapitalizm kurallarına göre lşliyecek bir karma ekonomi ameliyeleri İçinde kalmaları, bunun ötesinde ekonomik ve sosyal alanlarda topta değişmeleri reddetmeleri İle, sağa dönük bir orta muhafazacıhğından İleri de gide mlyeceklerdlr.

ÇEP'in Genel Kurmayı toplu halde

Aşure çorbası

lar, çalışıp duruyorlar. Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, Coşkun Kırca... Başlarında da Feyzioğlu!.."

Kabadayıdan garip bir ses çıktı. Bu, çaresizlik, öfke ve şaşkınlık ifade eden bir homurdanmaydı. Banguoğlu fena sürpriz yapmıştı. İnönünün sosyalist olduğuna dair iddiaları zevkle dinleyen Kabadayı, peşine takıldığı" yeni lider hakkında böyle bir iddia ile karşılaşınca bozulmuştu. Oysa Banguoğlunun etra fındaki grupa 5 dakika değil, 20 dakika önce katılmış olsaydı daha da ilginç konuşmalara şahit olacaktı.

CHP İçinde isyan bayrağını aynı gerekçe ve ithamlarla, fakat Feyzioğlundan daha önce açan ve ihraç, edilen Tahsin. Banguoğlu, kurulacak yeni parti hakkında hiç de iyimser değildi. ÇEP'çiler, yeni kuracakları partinin saflarına Banguoğlunu da davet etmişler ve ondan şu cevabı almışlardı:

"— Hele bir programınız belli olsun... En önemlisi, lideriniz belli olsun!"

Halbuki Banguoğlu bu cevabı verdiğinde, lider belliydi. Banguoğlu ile yapılan temastan Önce "Genel Başkan kim olacak?" sorusuna Feyzioğlu "Onu arkadaşlarım bilir" diye tebessüm etmiş. Melen derhal atılıp, "Başka isim yok. Tabii ki Feyzioğlu lider olacak" demişti.

Banguoğİu bunu biliyordu; biliyordu ama, mesele başkaydı. Kayserili Profesörün yeni kurulacak partinin liderliğine getirilmesi, böyle bir partiye katılabilecek düşüncede çok politikacıyı derin derin düşündürüyordu.

Sempati mi toplıyacak, oy mu?

Yeni partiye girip girmeme konusunda tereddüde düşmüş olan profesyonel politikacıları şu günlerde en çok meşgul eden soru şudur: "CHP'den kopanların kurduğu DP umulmadık gelişme gösterdi. DP'den kopanların kurduğu Hürriyet Partisi ise kayboldu gitti. Yeni parti hangisine benziyecek?"

Bu haftanın başında Pazartesi günü Mecliste, MP'den ayrılanlardan İsmail Hakkı Akdoğan, arkadaşlarıyla birlikte Banguoğlunun yanına geldiğinde aynı tereddüdü açığa vurdu, "Temaslar yapıyoruz ama, ne olur bunun sonu acaba?" dedi.

Banguoğlu, meseleyi "İnönüye kartı çıkmak" ve bu hareketin halk oyunda yaratacağı etkiler yönünden aldı ve şöyle dedi:

"— Celâl bey İle Menderes, İnönüye karşı çıkmışlardı. İnönüye karşı çıkmak sempati. toplar. Ben de karşı çıktım ve büyük sempati topladım! İnönüye karşı çıkmak her zaman sempati toplar ama, oy toplar mı? Bu, karsı çıkanların kitleleri İnandırması meselesidir. Bunun için de lider önemlidir.."

Eski MP'li Bahattin Uzunoğlu atıldı,

"— Öyle, öyle... liderin, 'bu adam söylediğini yapar' güvenini vermesi gerekir" dedi.

Banguoğlu "lider" meselesine fe na takılmıştı, tahlile devam etti:

"— Lider vardır, kitle onu yara tır. AP kitlesi Demirdi lider yapmıştır. Şimdi yeni partide böyle değil Ortada kitle yok, liderin kitleyi ya ratması lâzım. Bu da çok zor!."

Bu arada söz, yeni partinin siyasî yelpazedeki yerine gelip takılmıştı. Sohbete katılanlar, yeni partinin partiler yelpazesindeki yerinin net olarak tayini gerektiğini söylü yorlardı. Uzunoğluna göre yeni parti, CHP'nin sağında, AP'nin solunda olacaktı. Banguoğlu, Feyzioğlu Ve arkadaşları için,

"— Bunlar saflarını genişletmeğe çalışıyorlar" dedi ve ekledi:

"— Bunların sabit yeri olmaz. Sağa sola kayarlar.."

Birisi.

" —Halü ahvale göre, değil mi Hocam?" dedi.

Banguoğlu kafasını olumlu anlamda salladı. Akdoğanın derdi depreşmişti, sinirli bir eda İle ayağa kalktı,

"*— Ortadayız dahi demiyorlar!" diye yakındı.

Gerçekten, ÇEP'çiler, kuracakları partinin yeri konusunda muğlâk ve kaçamak bir tutum içindedirler. Pazartesi günü, Banguoğlunun etrafındaki konuşma başlamadan birkaç saat önce bir AKİS'çi, Emin Paksüte bu konuda soru sormuş, ondan dişe dokunur bir cevap alamamıştı. Paksüt, "Partinizin siyasi yelpazedeki yeri ne olacak?" sorusuna,

Kulağa Küpe

Tezkereci Tonton

Son Havadisti Orhan Seyfi -Tonton- Orhonun 27 Mayısı tarifi: "Üç beş kişi bir hükümet darbesi yapmış, asacaklarını asmış, keseceklerini kesmişler.."

Sen bu kafayla Tonton, gidersen askere, zor alır gelirsin tezkere!

"— Bu yelpaze iyi tuttu galiba. Yelpaze serinletir" diye bir cevap vermiş, soru tekrarlanınca da, program çalışmalarının bitmediğini söyliyerek hızlı adamlarla ayrılıp git misti.

Sakalla bıyık arasında

Bu "yelpazedeki yer" meselesi Feyzioğlu ve arkadaşlarının büyük meseleleridir. Bunun içindir ki program çalışmaları uzayıp gitmekte, sonuca varmakta güçlük çekmektedirler. Çeşitli oy kitlelerine gözlerini dikmişlerdir. AP'deki, gayrimemnunlar, devrimci CHP kitlesi, MP'liler, YTP'liler, CKMP'liler, toprak ağaları, büyük tacirler ve milyonlarca fakir oy sahibi... ÇEP'çiler devrimciliğe ve sosyal adalete ağırlık verseler, kendilerini destekleyen sermayedarları ve gözlerini diktikleri CHP ve İnönü düşmanı tutucu çevreleri kaybedeceklerdir. Muhafazakâr prensiplere sahip çıksalar, CHP kitlesi ile son köprüleri de atacaklar, üstelik - mazileri ile çelişmeye düşeceklerdir. Ufak

4. KUVVET

Feyzioğlu Hareketi Türkiyede, gerçek bir kuvvet olan Basının manzarası hakkında da bir fikir vermeye yaradı. Hangi gazeteler hangi kamplardandır veya hangi görüşlerin, yahut çevrelerin, menfaatlerin savunucusudur, bu husus oldukça açık şekilde belli oldu.

Gündelik gazeteler içinde Türkiyenin, fikir yapısı balonundan en tesirli ve büyük tirajlı üçü, Cumhuriyet, Milliyet ve Akşam Feyzioğlu Hareketini tasvip etmemektedirler. Haberlerini tarafsız ölçüler içinde vermektedirler, fakat bütün tefsirleri Feyzioğlu Hareketini tamamile suni ve fikir değil, bir takım ihtiraslar, küçük hesaplar seviyesinde bulduklarını belli etmektedir.

Türkiyenin en büyük tirajlı gazetesi Hürriyet bütün ağırlığım Feyzioğlu kefesine koymuştur ve öteki üç gazetenin aksine, objektif kıstaslar kullanmamakta, Feyzioğlu Hareketinin propagandasını yapacağım, ona taraftar sağlayacağım diye çırpınmaktadır. Bu çırpınması pek fazla belli olduğu için, tıpkı A.P. gibi, bir halk gazetesi olduğu halde büyük iş çehrelerinin temsilcisi olan Hürriyetin bu tutumu Feyzioğluna taraftar mı getirecektir, yoksa Hürriyetten okuyucu mu götürecektir, bunu kısa bir zaman s-üresi gösterecektir.

A.P. paralelindeki çok büyük tirajlı Tercüman, mânasız tirajlı Dünya, Haber gibi gazeteler Hürriyetinkine yakın bir tutumdadırlar, Feyzioğlu Hareketinin reklâmını yapmakta, Feyzioğlunu övmektedirler. Buna mukabil A.P.'nin doğru organları, Son Havadis veya Adalet, yahut Zafer Feyzioğlunu övmekten ziyade C.H.P.'yi kötülemek, onun aleyhinde bulunmak, C.H.P.'nin öldüğünü, bittiğini, battığım yaymak suretiyle Feyzioğlu Hareketinden faydalanmaktadırlar.

Gündelik gazetelerde baskı miktarı itibariyle Feyzioğlu Hareketi avantajlıdır. Fakat fikir ağırlığı halamından çok geridedir.

Uzak solun dergileri, A.P. organlarının 180 derece tersi bir tutumdadırlar. Feyzioğlunu kötülemekte, onu hiyanetle suçlamakta, fakat C.H.P.'yi ve Ortanın Solunu övmemeye de son derece dikkat etmektedirler. Ortanın solunun bir "burjuva yutturması" olduğu görüşüne sadıktırlar, Feyzioğlu bunu bile aşırdık saydığı için kendilerine hedef teşkil etmektedir. Bu yayında Ant en ileridedir. Yön onun daha gerisindedir.

"4. Kuvvet"in iki ayrı yüzü
inanarak yazanlar, inanmadan kuyu. kazanlar

partileri etraflarında birleştirmek ve kuracakları partiyi genişletmek için yaptıkları temaslarda karşılarına dikilen en büyük problem budur. Geçen haftanın ortasında birgün, bu problemle en keskin şekilde karşı karşıya gelmişlerdir. Aralarında birkaç eski DP milletvekilinin bulunduğu bir heyet, ÇEP'in ikinci adamı durumundaki bir politikacıyı öğleden önce evinde ziyaret etmiş, eski DP'liler, olarak yeni kurulacak partiyi desteklemeyi, hattâ Karadeniz teşkilâtını derhal kurmayı teklif etmişlerdir. Ama ufak bir istedikleri vardır: Yeni parti, mukaddesata önem vermelidir! Buna, ÇEP'in ikinci adamı ne "evet", ne de "hayır" diyebilmiş, ama lâiklikten, inanca, ibadete saygıdan dem vurmuştur. Aradan dört gün geçmiş ve bu naftanın başında Feyzioğlunun verdiği demeçte bu görüşmenin bir ufak meyvası zuhur etmiştir. Demeçte şu cümle yer almıştır: "Allahtan başka kimseden korkmuyoruz.."

ÇEP'çiler adına ufak partilerle temasa memur edilen Turan Şahin bu tip problemlerle en çok karşılaşanlardan biri olmuştur. Türkeşin CKMP'si ile yapılan temas Turan Şahinle Dündar Taşer arasında cereyan etmiş ve ÇEP kanalından sızdırılan habere göre, "prensipte mutabakat" sağlanmıştır. CKMP'liler en çok "milliyetçilik" prensibi üzerinde durmuşlar, yeni parti kendi anladıkları milliyetçiliği benimserse işbirliği yapabileceklerini vaadetmislerdir. Bunu takiben, Feyzioğlunun demeçlerinde ve ÇEP'çilerin dillerinde "milliyetçilik" lâfı sık sık tekrarlanır hale gelmiş, bir "milliyetçi cephe" kurulmasından bahsedilmeğe başlanmıştır. Ama sonra anlaşmazlıklar, pazarlıkta uyuşmazlık çıkmış olmalı ki, CKMP Genel Sekreter Yardımcısı Fuat Uluçla birlikte CHP'dcn istifa edenleri transfer için -bu, Feyzioğlu ile rekabetin başladığının açık delilidir- Gaziantebe giden Muzaffer Ozdağ, orada, "Bizim milliyetçiliğimiz burjuva milliyetçiliği değildir. Hürriyetçi ve emperyalizme karşı milliyetçiliktir' demiştir.

Şu günlerde boyuna milliyetçi liktcn bahseden, fakat emperyalizme karşı olmak konusunda hiç ses etmeyen biri varsa, o da Feyzioğludur.

"Ortanın solunda mısınız?"

ÇEP'çiler, Parlâmentodaki bağımsızlarla bile bir mutabakat sağlıyabilmiş değildirler. Meselâ, MP'den ayrılanlarla yapılan temaslar bir sonuç vermemiştir. Aralarında toplu hareket için bir protokol yapmış olan bu bağımsız grup, Bölükbaşıyı ve etrafındakiler! solcu bulacak ölçüde sağdadır. Bunlara AP daha cazip görünmektedir. Düne kadar "ortanın solundayım" diyen, reformcu hüviyetle tanınan Feyzioğlu ile bağdaşabileceklerini pek ummamaktadırlar. Daha ziyade Akdoğan aracılığı ile ÇEP'çilerle temaslar devam ederken, Memduh Erdemir Ruhi Soyere şunu sormuştur:

"— Eee, siz, ortanın solundayız, diyorsunuz. Şimdi, de bakalım, yeni partiyi kurunca 'ortanın solundayız' mı diyeceksiniz?"

Ruhi Soyer buna,

"— Hayır, demiyeceğiz" cevabını vermiş ve bu defa şu soru ile karşılaşmıştır:

"— Peki, yeni partinizde CHP'nin umdelerini kabul edecek misiniz? Siz yıllardır CHP'lisiniz.."

Soyer, bu ikinci soru karşısında sıkılmış, hafiften kızararak, pes perdeden şöyle demiştin

" —-Canım, biz yeni bir parti kuruyoruz.."

MP'den ayrılanların ve bilhassa Akdoğanla Erdeminin yeni partiye girmeleri çok zayıf ihtimaldir. Hele Akdoğanın, İçişleri Bakanlığında halef - selef oldukları Sükanın sözünden çıkması büsbütün zordur, iktidarın elinde mevcut bazı bilgi-

ÇEP lideri Feyzioğlu, tebrik kabul ediyor
Buz gibi şerbetleri

lerin Sükan - Akdoğan bağlılığını kuvvetlendirdiği ifade edilmektedir.

Zaten Bölükbaşı, AP ile sıkı temaslara giriştikleri ve MP'yi AP'ye iltihaka götürmek için aşikâr gayretler gösterdikleri için bu grupu MP'den ayırmıştır.

YTP ile yapılan temaslar işe ÇEP'çiler için en ümitlisi olmuş, fakat bir, noktada ilişkiler donmuştur. Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör Hasan Kangal, yeni parti ile işbirliği ve birleşme meselesini Genel Yönetim Kuruluna götürmüş, fakat Ali İhsan Çelikkanın yaptığı bir konuşmadan sonra meselenin görüşülmesine lüzum olmadığı kanaati belirmiş ve görüşme yapılmamıştır. ÇEP'çilerin bir huyları ise YTP'yi kızdırmaktır. Bu huy, kulise, kendilerinin kuvvetli olduğu intibaını yaratacak yalan haberleri salı - salıvermektir. YTP'li Kasım Küfrevînin ÇEP'çilerle temas halinde olduğu ve yeni kurulacak partiye iltihak edeceği bu şekilde, AP'li gazetelere sızdırılmıştır. Bunun üzerine YTP Genel Başkan Vekili Süleyman Arif Emre bîr demeç vermiş, Kasım Küfrevînin, 49'ların CHP'den istifa etmelerinden önce Doğuya gittiği haberinin asılsız olduğunu bildirmek zorunda kalmıştır.

Ne zaman kurulacak?

Yeni partinin kuruluşunun hangi tarihe rastlıyacağı kesinlikle bildirilmemektedir. Geçen hafta ÇEP'çiler, kuruluş dilekçesini 9 veya 10 Mayısta vereceklerini ifade etmekteydiler. Bu tarihe gelindiğinde ağız değişmiş, "19 Mayısa kadar" denilmeğe başlanmıştır. Kuruluş hazırlıkları, basına sık sık demeç verilerek, gösterişli tarzda yürütülmektedir. Pazar günü yapılan açıklamaya göre, tüzük tamamlanmıştır. Hazırlanan tüzük, AP tüzüğünün modelidir. Genel başkan tek dereceli seçimle seçilecek ve genel sekretere yakın yetkide üç genel başkan yardımcısı seçecektir. Genel sekreter yoktur. Üç genel başkan yardım alığının konulmasının sebebi, ÇEP içinde liderlik hevesindeki ihtiraslı kimseleri tatmin ihtiyacıdır. Orhan Öztrak, Emin Paksüt ve Ferit Melen bu hususta iddia sahibidirler. Herbiri, "ikinci adam" olmak istemektedir. Kuruluş çalışmalarında Öztrağın sağa-sola emirler vererek fiilen bu durumu iktisap etmesinin Paksütü sinirlendirdiği anlatılmaktadır. Bulunan formül, bu üç ihtiras sahibini memnun edebilecek, fakat partiye iltihakı söylenen küçük partilerin lider takımım açıkta bırakacak niteliktedir. Bir de, son dakikada çıkan Kasım Gülek meseleyi büsbütün katışık hale getirmiştir. (Bk. C.H.P. - Sayfa: 6).

Zaten sandalye kapma meselesi yüzünden, diğer partilerle birleşme ÇEP'çilerin de fazla samimiyetle istemedikleri bir ihtimaldir. Kapalı kapı politikası ise ÇEP'çilerin hepsine birer sandalye sağlayabilecektir. Bu sandalye hevesi, ağırlığını, genel yönetim kurulu üye sayısının tayininde kendini göstermiştir, önce genel yönetim kurulunun 17 kişi olması öngörülmüş, sonra baskı karşısında rakam 19'a çıkarılmıştır. Genel başkanlık, genel başkan vekilliği, genel yönetim kurulu üyeliği, grup başkan vekilliği ve grup yönetim kurulu üyeliği sandalyelerinin toplamı, tüzüğe göre, 50'ye ya-

kındır. Beylerin sayısı da zaten o kadardır... Anlaşıldığına göre, fiilen yürüyen prensip, "her arkadaşa bir sandalye"dir. Ancak, isyan hareketini destekleyen, fakat Parlâmento üyesi olmayanların da bu hususta talepleri vardır. Meselâ İzmir karşılamasını organize eden Dündar Soyer, kuruluşun yakınlaştığı haberleri üzerine bu haftanın başında Ankaraya gelmiştir. Soyerin genel yönetim kurulu üyesi, en azından kurucu olmak istediği bilinmektedir.

Bir yandan sandalye taksimi yapılırken, kendilerini destekleyen gazetelere hergün bir-iki haber -yalan veya doğru, bunun önemi yoktur- sağlayarak kendilerinden bahsettirmek taktiğini güden ÇEP'çiler, isim meselesinde zorluğa düşmüşlerdir. Çok teklif ve her teklifin bir sakıncası vardır. DP' oylarına göz dikenler, "Doğuş Partisi" ismini arzulamaktadırlar. Çünkü bu ismin kısaltılmış şekli "DP" olacaktır. CHP oylarına niyetlenenler ise isimde "Cumhuriyet" veya "Kemalist" kelimelerinden birinin bulunmasını istemekte, her türlü reforma karşı olanlara gelince, onlar da "Merkez" kelimesinden vazgeçmemektedirler. Allah kurtarsın!

Girişilen macera, ağustos böceğinin yaz keyfini hatırlatmaktadır. ÇEP'çiler, bu gidişle 1969'a kadar rahatça particilik oynayabileceklerdir. O tarihten sonra ne olacağı ise, İnönünün söylediği gibi, "Millî Bakiye' -nin kalıp kalmamasına bağlıdır. AP'-liler, müttefiklerini şu anda zor durumda bırakmamak için, "şu iki ay içinde Seçim Kanunu meselesini getirmiyeceklerini" açıklamışlardır. Ama gelecek yıl ne yapacaklarını söylememektedirler. AP'lilerin amacı, şu günlerde CHP'den istifa etmek niyetinde olanları endişeden kurtarmaktır. Zaten AP, ÇEP'e, elden gelen en büyük yardımı yapmaktadır. AP Grup Başkanları, yeni partiyi destekleyen demeçler vermektedirler. Hattâ bunlardan biri -Sabit Osman Avcı-, yeni partiyi ana muhalefet partisi olarak görmek istediklerini söylemiştir! İhsan Ataöv ise Kasım Güleğe, "yeni partiye katılması" ve "nurla, ufuklara yol atması" için tavsiyelerde bulunmuştur.

Feyzioğlu ve takımının hareketinin sermayedarlar, AP ve Okyanusötesi bir dostla ortaklaşa sahneye konmuş bir muvazaa olduğu ileri sürülüp, bunun adı konulunca, tekzip, son derecede ilginç bir kimseden, Zaferin başyazarı, eski DP'li Feruzan Tekilden gelmiştir. Feruzan Tekil, yazısında şöyle demektedir: "CHP'den kopan büyük bir kitleyi muvazaa yolunda göstermek, onu AP ile işbirliği halinde tanımlamak oluyor. Bu iddianın gerçekle ilgisi, Tanrı bilir, mevcut değildir."

Feyzioğlu ve arkadaşlarının işi Tanrıya -ki son günlerde sık sık ondan bahsetmektedirler-, avukatlıkları ise eski DP'li Feruzan Tekile kalmıştır.

Cıvıyan

Büyüklerimizin dış gezileri, eğer ciddi bir vaziyet alınmazsa, süratle cıvıklığa doğru yön tutmuştur.

Devlet büyüklerinin yabancı ülkelere resmî ziyaretler yapmaları yüzyılımızın özelliklerinden biridir. Ulaştırma vasıtalarının sağladığı kolaylık diplomasiyi Metternich devri diplomasisinden uzaklaştırmış ve en sorumlu şahsiyetlerin istedikleri an birbirleriyle karşılaşmaları, meseleleri bizzat görüşmeleri imkânım vermiştir. Bu, elbette ki misyon şeflerinin önemini azaltmıştır ama dış politikanın yürütülmesini çok kolaylaştırmıştır.

Ancak, devlet kesesinden yapılan bu geziler iki çeşittir. Bunların birincisi, batıda uygulanan usuldür. Bir memleketin en sorumlu şahsiyetleri elbette ki meşgul kimselerdir. Bunlar yanlarına eşlerini ve en lüzumla mesai arkadaşlarım almakta, gidilecek memlekete gitmekte, yapılacak görüşmeleri yapmakta ve dönmektedirler. Bir de, devlet olmuş kabile şeyhlerinin ziyaretleri vardır. Bunlar için gezi turistik bir seferdir. Kafilelerine haremler, nedimeler, eş, dost, kocaman bir maiyet takmakta, diyar diyar dolaşmakta, hediyeler vermekte, hediyeler almaktadırlar. Bir çok memleketin bu devletlerle işi olduğu için eski kabile şeyhlerinin kaprislerine göz yumulmakta, fakat ziyaret edilen memleket ciddi bir memleketse gezi biri resmî, diğeri özel iki kısma ayrılmakta, sadece resmi kısımda gidenin oralı eşiti ziyaretçiyle ilgilenmekte, sonra o kendi işine dönüp kafilenin yanına bir kaç mihmandar katmaktadır.

Gezi merakı, nedense D.P.'nin ve onun mirasçısının huyudur galiba. Cumhurbaşkanlıkları sırasında Atatürk, İnönü ve Gürsel yurt dışına -İnönünün Kahire Mülakatı hariç- hiç çıkmamışlar, İnönü Başbakanlığında iki defa, çok kısa bir süre için ve pek az maiyetle Amerikaya gitmiştir. A.P. devri ise, D.P. devri gibi dış gezi bolluğuyla açılmıştır.

Dış gezilere, çağımızın bir özelliği olduğu için ve lüzumlu bulunabileceğinden prensip olarak itiraz etmek doğru değildir. Ama bir dış gezide bir Başbakanın özel kalem müdürünün eşinin işi nedir, lütfen söylenir mi? Eğer usul, erkân bilen bir bayanın bunları bilemeyecek Bayan Demirelin yanında bulunmasına luzum varsa bu iş. Protokol Genel Müdürünün eşine düşer. Zira Bayan Ekonomun -Özel kalem müdürü Bay Ekonomdur- usul, erkân bilme bakımından Bayan Demirelin pek ilerisinde olması o kadar muhtemel değildir. Ama Cumhurbaşkanının gezilerinde onun Genel Sekreteri kendi eşini kafileye sokturursa Bay Ekonom da tabii Bayan Ekonomu devlet kesesinden turistik gezilere götürür ve bu gayet ekonomca bir davranış olur.

Ya son Almanya gezisinin skandali nedir? Türkiye Başbakanı ve Dışişleri Bakanı iş görüşmek için Almanyaya gidiyorlar, Almanyanın Dışişleri Bakanı da Japonyaya!. Demirel ve Çağlayangil "bundan ls-

Ziyaretler

Bonn'da aşk başkadır!

Bu haftanın başında bir gün, Almanyada bir hava alanına inen uçaktan çıkan heyeti ve onun bazı karşılayıcılarını gören almanlar bunun bir resmî heyet olduğunu öğrendiklerinde şaşkınlıktan dillerini yutacaklardı. Hele pasaportlara bakan ilgili memurlar, herkesin yanında eşini de bulundurduğunu farkedince bunun balaylarını Almanya da geçirmeye gelmiş bir turist kafilesi olup olmadığını sordular. Kafile öylesine kalabalık ve öylesine cümbüşlüydü. Memurlara alman protokolünden bîr genç adam, dudağında geniş bir tebessümle cevap verdi:

"— Hayır, bunlar türkler. Türkiye Başbakanıyla resmî heyeti.."

Memurlar da gülümseyip gerekli damgaları bastılar.

Türkiyede "Muhteşem Süleyman" adıyla bilinen ve taraftarlarınca "İkinci Menderes" diye anılan Süleyman Demirelin bu seyahati da -İran ve Pakistanda olduğu gibi- DP'nin son günlerindeki "Başbakan seyahatleri"ne ikiz kardeş gibi benziyordu. Bu, bir resmî heyet değil, bir eşler ve yârân kafilesiydi.

Demirel Heyetinin almanları güldüren listesi şudur:

Bay Demirel ve Bayan Demirel, Bay İhsan Sabri Çağlayangil ve Bayan Çağlayangil, Bay Ali Katli Erdem ve Bayan Erdem (Çalışma Bakanı), Bay Muammer Ekonom ve Bayan Ekonom (Başbakanlık Özel Kalem Müdürü), Bay Ümit Halit Demiriz ve Bayan Demiriz (Tanıtma Genel Müdürü). Sonra, senatör ve milletvekili turistler: Suat Hayri Ürgüplü, Ahmet Nusret Tuna, Selim Sarper, Cevat Önder, Settar İlksel. sonra, bir asker: Orgeneral Kemaleddin Gökakın (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri). Sonra, basından ahbaplar: Anadolu Ajansı Genel Müdürü Atillâ Onuk -türkçe bilir-, Son Havadis gazetesi temsilcisi Abdullah Uraz -türkçe bilir-, Zafer gazetesi temsilcisi Feruzan Tekil ve Dünya gazetesi başyazarı unutulmaz Falih Rıfkı Atay. Nihayet Dışişleri Bakanlığı memurları İlter Türkmen, Melih Akbil, Tevfik Saraçoğlu, Oktay İşçen, Şefik Fenmen, Tanju Ülgen ile Maliye Bakanlığından Ahmet Tufan Gül. T.R.T. temsilcisi Muammer Bostancı. Başbakanlık Memurları Ramazan Kaçıkoç ve Şeref Ayparlar.

"Muhteşem Süleyman Heyeti"-nin Türkiyeden ayrıldığı günlerde Cumhuriyet gazetesi manşetinde şu haberi veriyordu:

"Merkez Bankasındaki döviz rezervlerimizin tehlikeli şekilde azalması sonucunda türk hükümeti Avrupa Para Sandığından kısa vadeli ve yüksek faizli borç para almaya karar vermiştir."

resmî geziler

tiskal çıkar" demeyebllirler ama, türk olarak alınmamak herkes için kolay değildir. Bu Almanya ve onu takip edecek Belçika gezisi için -üstelik gezi paskalya tatiline de isabet etmektedir ve heyetimiz o günler aylak aylak tur atacaktır- acaba bir başka, herkesin yerinde olacağı bir saman seçilemez miydi? Willy Brandt bizimkileri bırakıp Japonyaya uçarken bu ziyaretin Almanya için, aman ne de önemli bir ziyaret olduğu hususunda Anadolu Ajansının uçurduğu haberler, itiraf etmeli ki insanı sadece güldürmektedir.

D.P. devrinde de her şey böyle başlamış ve en sonda Menderes Uzak Doğuya altmış kişilik, İspanyaya bir muhrip dolusu adam götürmüş ve herkesi bize güldürtmüştü. Bu gezilerin halk üzerindeki tepkisi de, hatırlanacaktır, hiç iyi değildi ve Menderesin seyahat arkadaşlarının isimleri Yassıada hatıralarında hep "en çok okşananlar" arasında geçmektedir ki bu, duyulan infialin bir basit işaretidir. Bugün de Paristen alınıp Amerikaya götürülen "becerikli özel dostlar" ve Amerikada otel odalarında basılma hikâyeleri halkın ağzında dolaşmaktadır. Bunlardaki uygunsun taraf, masrafların devlet kesesinden çıkmasıdır.

Adenauer'in ölmüş eşine Demirelin telgraf çekmesiyle gülünçlük zirvesine varan "gösteriş politikası" yüklü ziyaret programlarındaki bu çeşit lâubaliliklerle tadan bir mecraya şimdiden dökülmüştür.

Bunun tedbirini almak kime düşer bilinmez ama, bir tedbir alınmasının tam zamanıdır.

Dışişleri Bakanı Çağlayangil
Cifesi çıkan işler

İngiltere

Postacı kapıyı iki defa çalar

Bundan altı yılı aşkın bir süre önce, 1961 Ekiminde, İngiltere Ortak Pazarın kapısını çaldığı zaman, kimse bunun büyük bir hayal kırıklığıyla sonuçlanacağını sanmıyordu. Oysa İngilterenin Ortak Pazara girmesini Birleşik Amerikanın Avrupayı bir kere daha kendi egemenliği altına koyabilmek İçin oynadığı bir oyun olarak değerlendiren Fransız Devlet Başkanı General De Gaulle, 1963 Ocağında, bu kapıyı hiç de nazik olmayan bir biçimde İngilterenin suratına kapayıvermiştir. Ancak, ingiliz ekonomisinin ve endüstrisinin bugün içinde bulunduğu güçlükler o kadar önemlidir ki, kendisini işbaşına getiren genel seçimlerden önce yayınladığı bildirilerde Ortak Pazar karşısında pek dikkatli görünen İşçi hükümet, bu güçlükleri çözebilmek için başka hiçbir çıkar yol görmediğinden, şimdi aynı kapıyı ikinci defa çalmak zorunluğunu duymuştur.

Başbakan Wilson, başarısı gene General De Gaulle'ün tutumuna bağlı olan bu kararı vermeden önce uzun bir zemin yoklaması dönemi geçirmiştir. İngiliz yöneticileri, geçtiğimiz aylar içinde Ortak Pazar ülkelerinin başkentlerini dolaşmışlar ve 6'ların bu konuda ne düşün-, düğünü öğrenmeye çalışmışlardır. Aslında, General De Gaulle'ün ne düşündüğünü bilmeden, Ortak Pazarın öteki üyeleri, Wilson ve arkadaşlarına hiçbir kesin söz verecek durumda değillerdi. Nitekim, verememişlerdir de... General De Gaulle ise Wilson'la yaptığı görüşmede bu konuda kendisini bağlamamaya özel bir dikkat göstermiştir. Ancak, bütün bu konuşmalar sonunda Wilson'un İngilterenin bu defa bundan dört yıl öncesine göre daha şanslı olduğu kararını verdiği anlaşılıyor. Gerçekten, bazı tarafsız çevrelere göre, General De Gaulle şu sırada İngilterenin Ortak Pazara girişini belki geciktirebilecek kudrettedir ama, önleyebilecek kudrette değildir. Çünkü bu defa Ortak Pazarın öteki üyelerinin ve fransız kamuoyunun General üzerindeki baskısı eskisinden çok daha fazla olacaktır. General De Gaulle, bundan dört yıl önce, fransızların gözünde, kanlı Cezayir savaşını sona erdiren ve Fransaya siyasal istikrar getiren lîderdi. Oysa bugün, 1958 yılında iktidara geldiğinden buyana Fransada ilk defa şiddetli bir muhalefetle karşı karşıyadır. öte yandan Fransanın Ortak Pazar içindeki dostları da, İngiltere bu Pazara katılacak olursa, De Gaulle'ün karşısında dengeyi daha rahatlıkla kurabileceklerı kanısındadırlar.

Harold Wilson
De Gaulle...

De Gaulle
...evet *derse..*

İngiliz hükümeti. Ortak Pazar başkentlerini dolaştıktan sonra bir de Avrupa Serbest Ticaret Ortaklığı -EFTA- içindeki dostlarının düşüncesini öğrenmek istemiştir. Bilindiği gibi, bu Ortaklık 1957 yılında İngilterenin öncülüğüyle ve Ortak Pazara karşı kurulmuşta. EFTA üyelerinden Avusturya, Norveç ve Danimarka da şimdi Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmak isteğinde oldukları için İngilterenin isteğini anlayışla karşılamışlardır. Fakat İsveç, Portekiz ve özellikle İsviçre, Ortak Pazara girmeyi düşünmedikleri için, buna katılacak bir İngilterenin kendi üretimlerine karşı yeniden gümrük duvarları yükselteceğini düşünerek, durumu hiç beğenmemişlerdir. Fakat İngiltere bir kere kesin kararını verdikten sonra, onlara, bu yeni duruma kendilerini alıştırmaktan başka yapacak hiçbir şey düşmemektedir.

Yayladan gelen sesler

General De Gaulle'ün ancak bu ayın sonunda Roma Andlaşmasının onuncu yıldönümünü kutlamak için toplanacak 6'lar zirve konferansında açıkça anlaşılacak niyeti bir tarafa bırakılacak olursa, şimdilik, İngilterenin Ortak Pazara katılması konusunda çıkan çatlak seslerin en kuvvetlisi bizzat Wilson'un partisinden, İşçi Partisinin yaylacılarından gelmektedir.

Nitekim, Başbakan Wilson'un karan açıklanır açıklanmaz, İşçi Partisinin sol kanadına mensup 74 milletvekili, hükümetin Avrupa Ortak Pazarına tam üyelik müracaatı-

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

BATILILAR — Eski Federal Almanya şansölyesi Dr. Conrad Adenauer'in hayata gözlerini kapaması üzerine önceki haftanın ortalarında yapılan cenaze töreni, bütün batılı devletlerin yöneticilerini Bonn'da biraraya getirdi. Törene Birleşik Amerika adına Başkan Johnson, Fransa adına de General De Gaulle katıldılar. Avusturya, Belçika, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İran, İrlanda, İtalya, İsveç, Lüksemburg, Norveç ve Türkiyeyi de Başbakanları temsil etti. Bu kadar çok yöneticinin biraraya gelmesi, kolaylıkla bekleneceği gibi, batılılar arasında en yüksek kademelerde bazı görüşmeler yapılması için çok elverişli bir fırsat yarattı. Fakat Batı bloku içindeki görüş ayrılıkları şu sırada o kadar çok ve o kadar derindir ki, yapılan bu yeni görüşmeler de Batının o eski birlik havasını yeniden yaratmaktan çok uzak kalmıştır. Bu arada General De Gaulle, Başkan Johnson'la pek kısa bir konuşma yapmış ve bu konuşma sırasında Birleşik Amerika ile Fransa arasındaki anlaşmazlıkların hiçbirini ele almaya yanaşmamıştır. Bu konuşmadan sızan tek sonuç, amerikan sözcülerine göre, Generalin önümüzdeki aylarda Kanadaya yapacağı ziyaretten sonra belki Birleşik Amerikaya da uğrayabileceği'konusunda verdiği üstü kapalı bir söz olmuştur. Başkan Johnson'la Federal Almanya Başbakanı Kiesinger arasında yapılan görüşmelerden de, elle tutulur bir sonuç alınamadığı görülmektedir. Almanlar, Başkan Johnson'un Sovyetler Birliğiyle yapmaya hazırlandığı çekirdekli silâhların yayılmasını önleme anlaşması konusunda verdiği bilgiyi büyük bir dikkatle dinlemişler, fakat Başkana bu konuda kendilerini bağlayacak hiçbir söz vermemişlerdir. Aynı biçimde, Almanyadaki amerikan birliklerinin azaltılması konusunda da Bonn yöneticileri fazla konuşkan görünmemelerdir. Londradan gelen haberlerden anlaşıldığına göre, törenden iyimser olarak ayrılan tek insan İngiliz Başbakanı Harold Wilson'dur.

KOMÜNİSTLER — Bir yandan batılılar Bonn'da Dr. Adenauer'in cenaze töreni çevresinde birbirleriyle ayni dili konuşmaya çalışırlarken, öteyandan Çekoslovakyanın Karlovi Vari yazlığında Batı ve Doğu Avrupanın komünist partileri liderleri de kendi aralarında ortak bir dil arıyorlardı. Bilindiği gibi, sovyet liderleri bir süredir komünist blokun sorunlarını tartışabilecekleri, bu arada Çin Halk Cumhuriyetini blok dışına çıkaracakları bir konferans toplamak istiyorlar, fakat Romanya, Arnavutluk ve bazı asyalı ülkelerin komünist partiterinin buna yanaşmamaları karşısında, bu isteklerini bir türlü gerçekleştiremiyorlardı. Bunun üzerine, Fransız Komünist Partisi, görünüşü kurtarmak için bir ortalama yol önermiş ve yalnızca avrupalı komünist partilerin biraraya gelerek toplanmalarını istemiştir. Ancak, sovyet yöneticilerinin bir cankurtaran simidi gibi sarıldıktan bu öneri de fazla bir başarı kazanmış değildir, Sovyetler Birliği karşısında tam bir Pekinci politika izleyen Arnavutluğun yanısıra, böyle DİT toplantının "bütün komünist partilerini tek elden yönetmek çabası "ndan başka birşey olamayacağını söyleyen Yugoslavya ile onun bu görüşüne yürekten katılan Romanya da, Karlovi Vari toplantısına gelmeyi reddetmişlerdir. Üstelik, toplantıya gelen komünist partilerin büyük bir kısım da Çin Halk Cumhuriyetini kınamaya yanaşmamışlardır. Bunun üzerinedir ki, toplantı sonunda yayınlanan ortak bildiride bu konuda tek söz edilmemekte, yalnızca Avrupa sorunlarına değinilip NATO'ya ateş püskürülmektedir. '

nı şiddetle yeren bir bildiri yayınlamışlardır. İngilteredeki Ortak Pazar muhaliflerinin şimdiye kadar yaptıkları en önemli itiraz, Avrupa Ekonomik Topluluğuna girişin ingiliz tarım ürünleri fiyatlarını çok yükselteceği ve Ortak Pazar İçinde dışa karşı tek bir gümrük politikası uygulamak zorunda kalacağından İngilterenin İngiliz Devletler Topluluğuyla yaptığı ticaretin' sekteye uğrayacağıydı. Gerçi şimdi ingiliz Devletler Topluluğu içindeki Afrika ülkelerinin büyük bir kısmı da yüzlerini Ortak Pazara doğru çevirmeye başlamışlardır. Örneğin Nijerya, bu Pazara ortak üye olmuştur; Tanzanya, Kenya ve Uganda da ortak üye olmak için Brüksele başvurmuşlardır. Fakat Ortak Pazara katılmanın İngilteredeki tarım maddelerinin fiyatlarını yükselteceği hâlâ üzerinde önemle durulması gereken bir gerçektir. Öte yandan, İşçi Partisi içindeki âsilerin en büyük kaygısı, Ortak Pazara girişin İngilterede gerçek bir sosyalist düzenin kurulmasını önlemesidir. İşin doğrusunu söylemek gerekirse, bu kaygı pek de yersiz değildir. Çünkü Roma Andlaşmasıyla getirilen kurumlar, Özellikle Ortak Pazar Komisyonunun ve onun başkam özel teşebbüsçü Dr. Hallstein'm davranışları hiç de sosyalist ekonomi yönünde değildir.

BUNLAR DA OLDU

"Baharlık-Yazlık" elbiseniz için Altınyıldız'ın meşhur alpakaları

ALTINYILDIZ

SUNSET

İlk defa bu mevsim piyasaya sunulan yepyeni bir kumaştır." Tüy gibi hafiftir. Serin tutar. Buruşmaz. Şahane görünüşlüdür.. 12 moda rengi mevcuttur.

Altınyıldız SUNSET kumaşından bir miktar piyasaya dağıtılmıştır.

Altınyıldız

Avrupa'da aranan yerli kumaşlar

K İ T A P L A R

ATATÜRK İHTİLÂLİ

Yazan: Mahmut Esat Bozkurt, Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul 1967, 382 sayfa, 15 lira.

Mahmut Esat Bozkurt, Cumhuriyetimizin kurucuları arasında daima saygıyla anılacak bir kimsedir. Birinci Büyük Millet Meclisine pek genç yaşında girmiş, ilk iktisat Bakanlarından biri olmuş olan Mahmut Esat Bozkurt, gerçek bir ihtilalcidir. Şöhretini, Adalet Bakanlığı sırasında, modern Türk Adaletinin kurulmasıyla yapmış olan Mahmut. Esat, daha sonraki yıllarda kendini bilim çalışmalarına vermiş, Ankara Hukuk Fakültesinde binlerce öğrenci yetiştirmiştir, öldüğü 1943 yılma kadar gerek Meclis çalışmaları, gerekse devrim tarihimiz konusundaki çalışmalarıyla daima bir fazilet timsali olarak kalmasını bilmiş olan Mahmut Esat Bozkurtun, hiç şüphe edilmemelidir ki, en önemli eseri, -Atatürkün teşvikiyle- İsviçreden adapte edilen Türk Medeni Kanununu, Cumhuriyetin temel kanunlarından biri olarak, uygulama alanına sokturabilmesi olmuştur.

Yaman bir kavgacı ve devrimci olan Mahmut Esat Bozkurt, devrimlerin yayılması ve yerleşmesi konusunda gazeteci olarak da büyük çabalar göstermiştir. Cumhuriyetin kurulmasından önce ve sonra Haki--iyet-i Milliyede yazdığı kavga yazıları,, İnkılâp Tarihi Profesörü olarak kaleme aldığı notlar, değerini bugün bile yitirmemiş yazılardır.

Atatürke kafaca olduğu kadar gönülce de bağlı olan Mahmut- Esat Bozkurt, yanıbaşında yıllarca çalıştığı bu büyük ihtilâlcinin eserini derslerinde olduğu kadar yazılarında da anlatabilmek için çok çaba sarfetmiştir. Anadolu ihtilâline "Atatürk İhtilâli" adını veren ve Atatürkü tenkit kabul etmez bir havada ele alan Mahmut Esat Bozkurtun Altın Kitaplar serisi arasında çıkan kitabı, yazıldığı devre göre inanılmayacak kadar sade ve akıcı bir dile sahiptir. Öz türkçe akımının da güçlü sözcülerinden olan Mahmut Esat, kitabında Atatürk İhtilâlini, aynı çağın öteki iki ihtilâli -komünist ve faşist ihtilâlleri- ile karşılaştırmakta, kemalizmin bunlardan çok daha ileri bir seviyede olduğu tezini savunmaktadır.

Kısa kısa, vurucu cümlelerle kaleme alınmış olun kitap, konuya, dünyadaki bellibaşlı, gelmiş geçmiş bütün ihtilâllerin tanımlarını vererek girmektedir. Mahmut Esat Bozkurtun kitabını, çok ciddi bir bilimsel inceleme olarak kabul etmeye imkân yoktur. Bu kitap daha çok, bir inanmış insanın heyecan ve helecanını dile getiren, yapıcıları arasında bulunduğu eseri savunan bir kitaptır. Tarih boyunca bellibaşlı ünlü düşünürlerin ihtilâller konusundaki görüşlerinin de özetlerini dile getiren "Atatürk İhtilâli" adlı kitaptaki eksiklik, gariptir ama, bizzat Atatürk ihtilâlinin nedenleri ve sonuçları konusuna çok az yer verilmiş olmasıdır. Coşkun bir ihtilâlci olan Mahmut Esat Bozkurt, kitabında .ihtilâlleri, İhtilâllerin nedenlerini, sonuçlarım, ihtilâllerin halklar için niçin bir hak olduğunu, ihtilâller karşısında çeşitli ülkelerdeki davranışları, ihtilâlleri destekleyenleri ve karşı çıkanları uzun uzun anlatmakta ancak, Anadolu ihtilâli veya kendi deyimi ile "Atatürk İhtilâli" konusunda detaylı bilgi vermemektedir. Bu haliyle kitap, kelimenin tam anlamıyla; "derya içredir deryayı bilmezler" deyimine hak verdirmektedir. Mahmut Esat Bozkurt, ihtilâlin içinde, baş ihtilâlcinin yanı başında, ihtilâlin yapıcı ve yürütücülerinden biri olarak hislerini ve heyecanlarını, ihtilâle karşı duygu ve tutkularım coşkun sözlerle dile getirmekte, ama ihtilâlin kendisini anlatmamaktâdır. Bizce, kitabın en ilgi çekici yönü, kitaptan çok, bu kitap için Prof. Cahit Tanyol tarafından. yazılmış olan bir önsözdür. bu önsöz Atatürk İhtilâli ve bu ihtilâlin yapısı konusunda, dışardan bir gözlemcinin çok daha soğukkanlı ve tarafsız görüşlerini dile getirmektedir.

İlhami SOYSAL

FIRTINA ÇOCUKLARI

Themos Kornarosun romanı. Çeviren, Nevzat Hatko. MAY Yayınları, İstanbul 1966. Kapak düzeni, Said Maden. 304 sayfa, 10 lira.

Komşu yunan halkının başı, birtürlü, belâlardan kurtulmuyor. Çok uzağa gitmeğe lüzum yok; son otuz yıldanberi bu minicik ülkede, olup-bitenlere bakıp da, bu 10 milyona bile varmamış komşumuzun çektiklerine şaşmamak, yunan halkının bağımsızlık uğruna katlandığı acılardan dolayı üzülmemek elde değil. Önce alman işgali, ardından iç savaş, karışıklık yılları ingiliz emperyalizmi ve ingiliz şirketlerinin yunan halkına ettikleri, işbirlikçi yunanlıların alçaklıkları, onun ardından amerikan oyunları ve bütün bu olup-bitenlerin yanısıra yunan milliyetçilerinin sürüp gelen bilinçli direnmeleri... İster krallık olsun ister cumhuriyet, ister alman çizmesi olsun ister anglo-sakson dalavereleri, Yunanistanda değişmeyen şey, sömürgeciler, onların yerli uşakları ve işbirlikçilerle yoksul yunan halkı ve bilinçli yurtseverler arasında sürüp gelen sesli veya sessiz kavgadır.

Türk okuyucudan için Themos Kornaros yabancı bir isim değildir. Bu ünlü yunanlı romancıyı türk okuyucuları) birkaç yıl önce Nevzat Hatko tarafından büyük bir ustalıkla dilimize çevrilmiş olan "Haydan Kampı" adlı eserinden tanırlar.

Kornaros bu eserinde, nazi işgali sırasında, alınanlarla işbirliği yapan yerli hainler tarafından esir kamplarına doldurulan yunanlı mil» liyetçilerin destanlara lâyık mücadelesini ve çektiklerini anlatıyordu. Yazarın, bu defa yine Nevzat Hatko tarafından çevrilen "Fırtına Çocukları" adlı romanında ise, nazilerden sonra Yunanistana oturan ingilizlerin ve onların yerli ortaklarının, zulme başkaldıran, ölüme gülerek, şarkı söyliyerek, elele giden yunanlı yurtseverlere hapishanelerde, sürgün adalarında, İşyerlerinde ve kendi vatanlarında çektirdikleri, şiirli bir dille hikâye edilmektedir. Bu eserinde Kornaros, seçkin kişiliklere sahip yunanlı kadın ve erkeklerin, çocukların, cahil veya okumuş, genç-ihtiyar bütün bir yurtsever halkın bilinçle ve hınçla yaşadığı olayları, anglo-sakson şirketlerinin elinde perişan, toprağından kopmuş, onuruyla oynanmış yüzbinlerden biri olarak, bütün acılığıyla vermektedir. Eserde öyle tablolar bulunmaktadır ki, okurken, çeşitli duygularla , sarsılmamağa, öfkelenmemeğe imkân yoktur. Kornaros, gerçekten, çağımızın büyük romancılarından biri. Onda, ilk çağların yaratıcı yunanlı ruhu devam ediyor, gibi. "Fırtına Çocuklan"nda çizdiği kahramanların herbirinde âdeta bir Kornaros yaşamakta, bu kahramanlar, yazarın o şefkatli parmakları altında şekillenmektedirler, örneğin, bunlardan Stavro amcayı, köylü Andonu, çoban Bataryası, Elek trayı, öğretmen Kapsalisi, karısını unutmağa imkân yok. Bunların tam karşıtı bir açıdan bakılınca yine unutulması imkânsız başka tipler de var: ingilizlere uşaklık etmiş- Spiromilyos, eski polis Zervos, hapishane müdürü, doktor, şirket *Mü* dürü... gibi..

Yunanistanın yeni karışıklıklar- içinde bulunduğu şu' günlerde' "Fırtına Çocukları "nı tekrar tekrar okumak lâzım. Yunanlı, toplumcuların yiğit mücadeleleri ancak Kornam sun şiirli diliyle anlatılabilirdi. Çünkü o dil, faşizmin bütün iğrençliğini, zulmünü iliklerine kadar yaşamış olan bir aydının dilidir. "Lordun biri açıkça şöyle demişti fi tarihinde; 'tehlikesiz olmaları için yunanlıların kanaatkar olmaları gerekir!' Ve arkadaşlarım, ne demektir kanaatkar olmak! Fani dünyadan çok şey istememek dernek Bir lokma, bir hırka. İşte, şöylece anarahminden mezara dek, tıpkı bir solucan gibi ömrünü sürdürmek demektir. Üstüne üstlük, bunu yapabildiğine de şükretmek demektir. (..) Biz bir elimizde kara somun, avcumuzda kara zeytin, ulusça yaşamakta olduğumuzu sanıyoruz. Kuşaklar gelmiş geçmiş, biz daha şu basit gerçeği belleyememişiz: ekmek olmadan gövdede kan da olmaz. Kan da olmayınca, akıl da olmaz, işte, ülkemizin tüm nimetlerini sömürenler bu aklı yok etmek istiyorlar aslında. (..). Düşünmek bir ateştir arkadaşlar! Uyuşukları uyandırır, öfkeleri ayaklandırır, karanlıklarda kurulan yapıtları aydınlatır. insanlık düşmanlarının rahat yüzü görmemeleri için karanlık hiçbir köşe bırakmaz. (..) Nasıl türkü çağırarak ölüme gittiğimizi gördüler. (..) Göğüs göğüse bir savaştan sonra ölümü yenilgiye uğrattık. Küçülttük Onu karşımızda, kepaze ettik. Şimdi daha da güç bir savaşa başlıyoruz. Bilimsel ve örgütlü acılara karşı savaşacağız. Güzeli, insanlığı, Özgürlüğü ve yurdumuzu eğer gerçekten seviyorsak, bu savaşta da yeneceğiz. Şimdi hepimiz bu yeni meydan savaşına kendimizi hazırlamalıyız" diyor, O unutulmasına imkân olmayan öğretmen Kapsalis.

"Fırtına Çocukları "nı okurken Yunanistandaki son olayları düşünmemek mümkün değil.

H. K.

Tüli' den haberler

Hiç memnun yok mu?

Şu Protokol güç bîr yer, kimseye beğendirmek kolay değil. Şefik Fenmen de yeni işe başladı ama, her çevreden homurtular yükseldi. Hele kordiplomatik çevreleri müthiş kırgın. Sunayın Amerika yolculuğunda, yabancı sefirelerin de hava alanına gitmesi istenmiş. Onlar da süslenmiş püslenmiş, Esenboğaya yollanmışlar. Fakat, alanda Bn. Sunayın yanına yaklaşıp elini sıkmak imkânını bulamamışlar. AP'-lilere gelince; eskiden Hariciye Köşkündeki, bilmem neredeki yemeklere çağrılmaya alışık olanlar, son davetlerde adlarını, göremeyince, "Adnan Menderesin eski özel Kalem Müdürü bu işi bize nasıl yapar?" diye vızıldanmağa başlamışlar. Muhalefete zaten söz kalmıyor. "Hiç memnun yok mu?" denilirse, eh, yok denilemez. Meselâ Safa Yalçuk ve eşi, Bakanın bütün yemeklerinde hâzır ve nazırlar. Yüksel Menderes ile eşi de öyle... Tabiî, İpek Menderes, güzelliğini ve şıklığını gösterebildiğinden ötürü hayatından çok memnun, Şefik Fenmeni methetmek için hiç bir fırsatı kaçırmıyor.

Sürprizli yolculuklar

Başbakan Demirel ve yanındaki kalabalık heyet Almanya ziyaretini yapadursun. Dışişleri Bakanlığının koridorlarında homurdanmalar başladı bile. Homurdanmaların nedeni, Başbakana refakat edeceklerin listesinde son dakikada yapılan bir değişikliktir. Meselâ Âkil Aksan silinmiş, yerine Birsen Demiriz (Topcuoğlu) yazılmış. Bu işin böylesine elçabukluğuna getirilmesine herkes şaşıyor; "önceden verilmiş bir karar nasıl değişir?", "hakkı olan, Almanya masasında çalışan memurun yerine başka biri nasıl gönderilir?" diye tartışılıyor. Âkil Arsan da buna fena halde üzülmüş, hattâ istifayı bile düşünmüş ama, boşuna zahmet, bu değirmen böyle

Safa Yalçuk - Cemal Tarlan - Seyfi Öztürk Yüksel Menderes

Protokolden şikâyetleri yok

Renanda defile
Göz ziyafeti

dönüyor işte. Herhalde Birsen Demirizi de tanımıyor. Oysa, hayli becerikli bir meslek arkadaşıdır. Başbakanın İran yolculuğuna katıldık tan sonra refakatini Almanyaya kar dar uzatmasından daha tabiî ne olabilir? Başbakandan herkesi ayrı ayrı tanıması, gelmişini geçmişini bilmesi beklenemez. Olabilir ki, ona da kıramıyacağı bir dost ricada, bulunmuş, yahut Birsen Demiriz parlak zekâsıyla Bn. Demirdin çevresine girebilmiştir. Eh, bundan sonra da bir Başbakanın, Almanyaya götüreceği heyette küçücük bir değişiklik istemeğe elbette ki hakkı vardır!

Türkiyenin iki valisi

Bahar gelince Anadolu turuna çıkan özel tiyatrolar arasında İstanbulun Gen - Ar tiyatrosu da var. Bu tiyatro geçende Ankaraya da geldi ve Nâzım Hikmetin "Yolcu" adlı oyununu oynadı. Oyunu birçok senatör, milletvekili -tabiî, tiyatroya gidenler- seyretti, sanatseverler uzun uzun tartıştılar. Oyun, tiyatro yönünden biraz zayıf bulundu.

Gen - Aralar bugünlerde, Sam; sundalar; Samsun Yardımseverler Derneği yararına "Yolcu"nun ilk oyununu oynamağa hazırlanıyorlar. Samsun sosyetesi de, tabii, oyunu seyretmeğe hazırlanıyor. Biletler satılıyor, her koldan, çeşitli faaliyet yürütülüyor. Vali bile kendine yer ayırtıyor. Fakat... Samsunda bir de AP teşkilâtı var, malûm. Bu teşkilât, Gen - Arın Samsuna gelmesini sağlıyan Rotary Klübünün bazı üyelerine • manifaturacılıkla iştigal eden birkaç kişi- başvurup, "bu oyun oynanırsa halkın büyük tepki göstereceğini" filân söylüyor. Derken efendim, Valiye gidiliyor. Oyunun ilk gecesi için kendine yer ayırttıran, böyle bir olay çıkarsa güvenliği sağlamakla görevli bulunan aynı Enver Saatçıgil değilmiş gibi, Vali bey de bu tepkiye katılıyor. Sinema Sahibi çağrılıyor ve malûm hikâyelerden sonra "Yolcu"nun oynatılmamasına karar veriliyor. Samsunun aydın kişileri bu işe çok Üzülüyor, 1967 yılında meselâ Adapâzarında, üstelik valinin sağladığı destekle, meselâ Ankarada, hiç bir olay çıkmadan oynanan bir Oyunun sırf Nâzım Hikmet yazdı diye, 1919 yılında Atatürkün ayak bastığı Samsunda oynatılmamasını protesto ediyorlar. Ne yazık ki, Fethi Tevetoğlu tayfası daha önce davrandığı için, aydınların protestoları etkisiz kalıyor.

Zevk kokteyli

Renan Yaman, halhalde, göz ve damak, zevkini birarada yürütmekten pek hoşlanıyor olmalı. Restoranında sık sık defileler tertipleniyor. Meselâ, geçtiğimiz Pazar günü, Butik Sevim güzel bir defile yaptı; Başta Dışişlerinin genç kadınları, Nilüfer Sağtür, eski mankenlerden Ayla Seli ve bazı arkadaşları, Başak Cürsoy ile öteki mankenlerin gösterdiği modelleri seyrettiler. Mini etekleri gören bazı kadınların neşesi iyiden kaçtı ama, defile seyircilerinin çoğu mini etekli ve file çoraplıydı.

"Traviata"nın galasında

Âtıfet Sunay, dış gezilerin yorgunluğundan henüz kurtulamamış olsa gerek. Geçtiğimiz Cumartesi yeniden sahneye konan "Traviata" operasının galasında Devlet Başkam Cevdet Sunay yalnızdı ve sanatçıları locasına kabul edemeden Operadan ayrıldı. "Traviata"nın başrollerini, Operanın taze seslerinden Işık Kurt ve İsmet Kurt söylüyorlardı. Pek çok alkışlandılar. Bu temsilden seyircilerin yalnız kulakları değil; gözleri de hoşlandı. Yıllarca bin kiloluk "Traviatâ"ları sahnede seyrettikten sonra Işık Kurtun ince silueti gerçekten de göze çok güzel görünüyor.

Hürriyet mi, kriz mi?

Mayıs ayı netameli bir ay. Bazı evlilikler kriz geçiriyor, sessiz, yahut skandalli ihtilâllerle sona eriyor. İstanbulda Dr. Selçuk Gerede ile Paristeki eşi sessizce ayrılıverdiler. Sosyete, bu ayrılıktan yeni birleşmeler beklerken hayal kırıklığına uğradı. Selçuk Gerede, viyolonselist Ayla Erduran ile samimî bir arkadaşlığa başlayınca, söylentiler geriledi. Haldun Dormen, hürriyeti seçmekten çok hoşlanmakla beraber, yeni arkadaşlarına fazla bağlı görünüyor ve meselâ Play Boyda İren ile fazlaca beraber görünmesi bazı yorumlara uğruyor. Genco Erkal ise bütün bağları koparmanın rahatlığı içinde.

Müzik şöleni

Haftanın başında Salı gecesi, Devlet Konser Salonunda Devlet Konservatuvar Korosunun konseri vardı. Şef: Hikmet Şimşek. Türk Flârmoni Derneğinin sunduğu konser hayli zengindi. Programda neler yoktu ki... Çağdaş türk bestecilerinden çok sesli halk türküleri; Rönesans, Barok, Viyana klâsikleri ve Romantik çağ koro eserleri; Adnan Saygunun "Eski üslûpta kantat"ı ve Gluck'un Orfe operasından konçertan özet...

Doğrusu, Mayıs ayı için nefis bir programdı. Türkiye, bu nimetten herkesin yararlanabileceği' seviyeye gelebilse, kimbilir ne iyi olacak!..

Dış Geziler

Sosyal ve ekonomik görünüş

Jale Candanın Almanya izlenimlerinin ikincisi aşağıdadır. Candan, bu yazısında, daha çok kendi alanına giren "çocuk", "eğitim", "gençlerin boş zamanlarını değerlendirme" gibi konulara değinmektedir. Çocuğa ve gençlere verilen önem, Almanyayı îkinci Dünya Savaşının yıkıntısından süratle kurtarmıştır. Bu, her ülke, için, üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur.

Frankfurta ayak bastığımız.gün, sokakta, olağanüstü güzel ve şık bir genç kız gördüğümüzü geçen sayıda yazmıştım. Sonradan bir de, Frankfurtta misafir edildiğimiz Hessicher Hoff otelinin kokteyl salonunda böyle şık ve genç bir kadın dikkatimizi çekti. Üzerinde krem rengi, mini etekti, torba bir yün elbise vardı. Sarı saçlarını, hemen hemen düz şekilde, omuzlarına bırakmıştı. Fakat her üçümüzün de sokaklarda dikkatimizi çeken şey, bu şık insanlardan çok, yamalı, hattâ eski elbiseli tek bir insanın bile bulunmayışı oldu. Doğrusu, şık insanlara bizim Kızılay meydanında daha çok rastlanmaktadır. Bunun yanında, gezdiğimiz en küçük köyde bile, evlerde musluklardan sıcak ye soğuk suyun akışı, her evin buzdolabı ve buna benzer âlet ve edevata sahip bulunuşu, millî gelir dağılımındaki eşitliği ve soysal adaletin gerçekleştirilebildiğini gösteriyordu. Zaten bilinen şey, Avrupanın bellibaşlı ülkelerinde, bizim anladığımız anlamdaki köyün çoktan tarihe karıştığıdır. Halkın çoğunluğu şehirlerde yaşamaktadır. Tarımın makineleşmesi, tabii olarak, köylüyü endüstriye itmiştir. İş adamlarının, ülke kalkınması konusunda en az politikacılar kadar kendilerini sorumlu hissetmeleri, meslek kurumlarının etkili durumu, kooperatifçilik, pazarlama gibi metodların en ileri şekilde ele alınması yatırımları kolaylaştırmıştır. Bu sayede, köylerde yaşıyan halkın endüstriye kayması mümkün olduğu gibi, bilindiği üzere, Almanya, ülkeyi kasıp kavuran İkinci Dünya Savaşının yıkıntılarından kısa süre içinde kurtulmak bir yana, dış ülkelerden emekçi istiyecek derecede insan gücüne ihtiyaç göstermiştir. Bizim gittiğimiz Hessen eyaletinde 20 bin, Frankfurtta ise 8000 türk işçisi olduğunu öğrenmiştik.

Alman başarısının sırrı

Gerçi dışarıdan getirtilen emekçilerin, çoğunlukla, artık alman emekçilerinin beğenmedikleri, istemedikleri işlerde kullanıldığı bir gerçektir ama, bu da Almanyada ve genellikle kalkınmış bütün Avrupa ülkelerinde, emekçinin hayat seviyesinin ne derece yüksek olduğunu göstermektedir. Ücretlerin devamlı artışı, şüphe yok ki, Avrupada hayatın durmadan pahalılaşmasına yol açmaktadır. Fakat en sade vatandaşın bile otomobiline binip tatil yapmayı, bol proteinli besin "almayı, "ekmeğini kazanmak" deyimi yerine "bifteğini kazanmak" deyimini kullanmayı kendisine hak bilen bir ülkede, tedricî bir hayat pahalılığı gerçekten de refahın işareti sayılabilmelidir. Ama bir ülkede her mahallede birkaç milyoner türerken büyük halk kitleleri yalınayak dolaşıyor, sırtına yama üstüne yama vurup milyonerleri sırtlanıyorsa, elbetteki o ülkede pahalılığı refah işareti saymak mümkün değildir.

Sokaklarda yamalı elbise giyen tek insan görmedik. Çünkü köylünün ürünü para ediyor, emekçi emeğinin karşılığım alıyor, insan hakları kâğıtta kalmıyor, işliyor. Devlet baba herşeye düzenleyici olarak el atmış, insanların, her hizmete katkısını sağlamış. Ecevitin deyimiyle, bu ülkelerde ne devlet diktatörlüğü var, ne de şahıs diktatörlüğü... Halk eğitimi veya herhangi bir sosyal hizmet, yahut çocuk ve gençlik sorunlarıyla ilgili olarak gezdiğimiz her kurumda bütçenin gelir kısmının. hiç olmazsa bir miktar, halk tarafından sağlandığını gördük. Bu, devletin yöneticiliğinde güzel bir düzendi. Bu düzende sosyal adalete kavuşanların komünizme heves etmeleri ne derece imkansızsa, insanın insan tarafından sömürülmesine göz yumulabileceğini düşünmek de o derece gülünç. Evet ama, insan her yerde insan değil midir? Bu sosyal ve ekonomik düzen bu insana nasıl sağlanmış? Tabii bunda, eğitim baş rolü oynamaktadır. Çocuk, doğduğu andan, hattâ ana karnına düştüğü andan itibaren ele alınmaktadır. Yetişkin insanın eğitimi ise hiçbir zaman olduğu yerde bırakılmamakta, sürekli bir yenilemeye, tazelemeye tâbi tutulmaktadır. Çiçeğe bu derece değer verilen bir ülkede insan, en nadide bir çiçek gibi, üzerine titrenerek yetiştirilmektedir. Başarının sini bu olsa gerek.

Gençlik Evinde spor
Sağlam kafa, sağlam vücut..

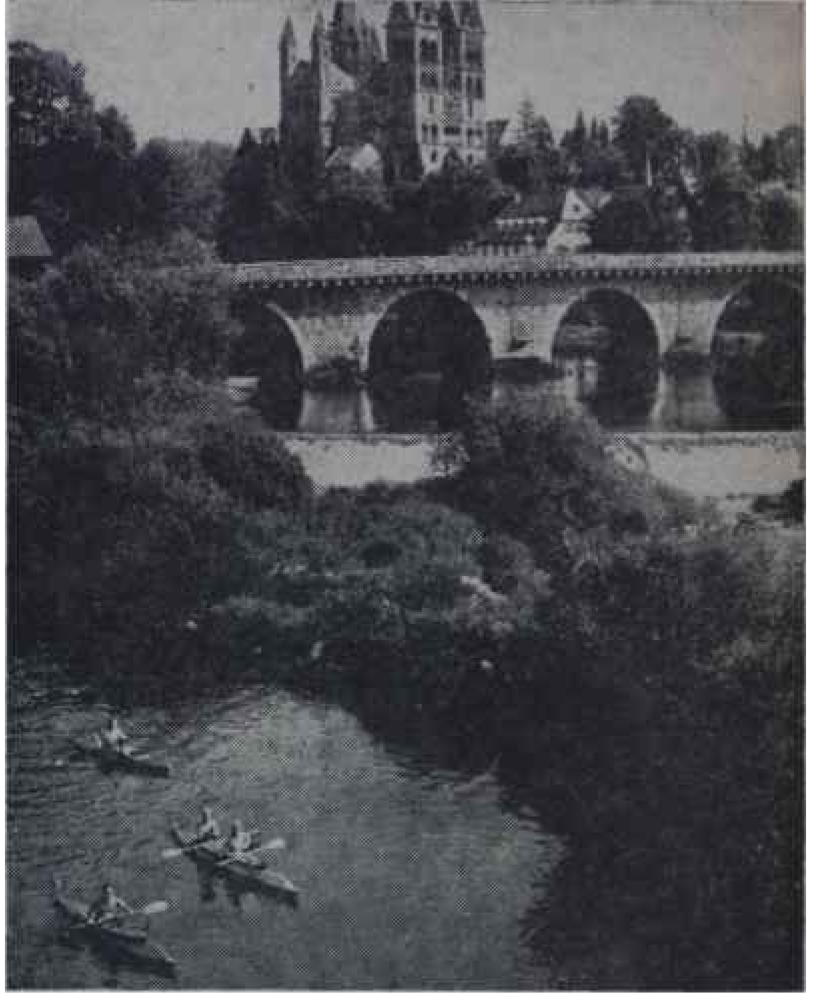
Çocuk dâvasına verilen önem

Uzun boylu, sarısın, yakışıklı adam bir süre düşündü, sonra, Müjgân Dericioğlunun sorusunu şu şekilde cevaplandırdı:

"— Tabii, gençleri zararlı faaliyetlerden korumak için de bir takım kanunlar vardır, örneğin, onsekiz yaşından aşağı gençler lokallere gidip içki içemezler; onaltı yaşından küçükler ise gençlik lokalleri dışında genel gece klüplerinde dansedemez ve hatta buralara giremezler. Bizim örgütümüz, elbette ki kanun yapma yetkisine sahip değildir. Ancak biz, politikacılar kanalı ile

bu işi teklif ettirir, takip eder, sonuç alıncaya kadar da peşini bırakmayız. Zaten bu gibi kanunlar çıkarken, politikacılar ve hükümet, istişarî mahiyette -ama muhakkak- fikrimizi alır. Şunu da belirtmek isterim ki, gençlerin eğitiminde geçerli olan şey yasaklardan çok, onları iyi yollara yönelten, teşvik edici faaliyetlerdir. Bunlar yapıldığı zaman, yasaklara çok az iş kalır."

Olay Frankfurtta, Berliner Str.'de, çok modern bir şekilde döşenmiş şık bir büroda geçti. Konuşan zat, Frankfurt Belediyesine bağlı Jugentdampt, yani "Gençlik teşkilâtı"nın direktörü Herr Faller idi. Frankfurta ayak bastığımız ilk gün, Alman Hükümetinin, bizimle meşgul olup gezdirmekle görevlendirdiği Lâmia Üçer ile beraber derhal sosyal kurumları gezmeğe başlamıştık. Jugentdampt denilen kuruluş, çocukların bakımından başlamak üzere, onların sosyal hizmet yönündeh de bütün ihtiyaçlarını karşılayan bir kuruluştur. Çocuk, doğduğu andan rüşt yaşı sayılan yirmibir yaşına gelinceye kadar, ana ve babasının yanında, kendisine sahip çıkan bu güçlü kuruluşu her zaman ve her ihtiyacı karşısında yanıbaşında hissedecektir. Jugentdampt'a ait kurumları gezdikten sonra bu kuruluşun toplumda oynadığı rolü çok daha iyi anladık. Herr Faller, Berliner Str.'deki modern bürosunda o sabah, bize, iki saate yakın bir zaman, bu kuruluşun amaç ve çalışma tarzım anlattı. Kuruluşun uğraştığı başlıca işlerden biri, sayılan hayli fazla olan gayrimeşru çocuklarla meşgul olmak, onları topluma kazandıracak şekilde eğitmek, eksiksiz, mutlu ve iyi birer vatandaş olmalarım sağlamaktır. Kuruluş, çocuk doğduğu zaman, ilk iş olarak, onun babasının tespitine çalışmakta ve çocuk için babadan ayda 100 mark almaktadır. 1910 yılında bu konuda çıkan bir kanun, 1918'de bu kuruluşa bir takım imkânlar tanıyarak gelişmiş ve bu kanun, 1924'te Almanyada her şehirde bir zorunluluk olarak kabul edilmiştir. Tespit edilen baba parayı vermek istemezse, kuruluşun bunu kanun yolu ile alma hakkı vardır. Asıl amaç, babayı tespit edip maddi İmkânı sağlama bağladıktan sonra çocuğa kendi annesinin bakmasını sağlamaktır. Ancak,, çocuğa annesi bakmak istemediği takdirde, çocuğun sorumluluğunu kuruluş üzerine almakta ve onu görevi, belediyeye bağlı Jugentdampt'ın muhakkak yapmaya mecbur olduğu görevler arasındadır. Kuruluş, Frankfurtta, bu şekilde 4000 çocuğun bakım ve eğitimini üzerine almış bulunmaktadır.

Almanyada bir dinlenme evi
Düşünmek için dinlenmek de şart

Aynı gün öğleden sonra, Kinderheim denilen ve altı aylıktan başlamak üzere onaltı yaşına kadar **160** çocuğu bağrına basan biz yuvayı ve yetiştirme yurdunu gezdik. Burada gördüklerimiz gerçekten anlatılmaya değer şeylerdi.

Mutlu çocuklar yurdu

Size, Burgermeister Edvvard Graf adını taşıyan Kinderheim'm temiz ve modern binalarından, bakımlı bahçesindeki heykellerden, yüzme havuzu ile yeşil sahalardan, top. sa-

halarından ve bütün binaları en iyi bir şekilde süsleyen yeşilliklerden, iç açıcı çiçeklerden, kısacası her bakımdan tatmin edici dekorasyon ve modern mimariden değil, kimsesiz çocukların evi olan bu yurttaki çocuklardan söz edeceğim. Henüz Kinderheim'a giriyorduk ki, binanın çok geniş camlarla sokağa bakan büyük yuva kısmında, altı değiştirilmekte olan bir bebeğin bize gülücükler yaptığını, bizi selâmladığını gördük. Bu, büyük bir mutluluğun işareti ve aynı zamanda bugün kabul edilmiş bir teorinin âdeta iflâsı idi. Denilmektedir ki, geniş yuvalarda yetişen süt çocukları neşelerini yitirir, insanları âdeta ilgisiz ve neşesiz bir şekilde karşılarlar. Yurt hayatının en büyük sakıncası budur. Oysa, pencereden dışarıya gülücükler yollayan bu çocuk hiç de neşesiz ve mutsuz görünmüyordu. İhtiyacı olan şefkati bol bol bulduğu belliydi. Yukarı katlarda, bahçede, erkek - kız beraber yaptıklarına tanık olduğum banyolarda, bahçede top oynayan daha büyük çocuklarda hep aynı mutluluğu gördüm. Sağlıklı, neşeli halleri, mutlu ve bakımlı görünüşleri gerçekten bizi etkiledi. Bu yurtta altı aylıktan onaltı yaşına kadar 160 çocuk vardı ve 70 kişilik personelle mükemmel şekilde yönetiliyorlardı. Bu personel daha çok, meslek elemanlarından müteşekkildi, örneğin, Kindergarte'nin başındaki sorumlu şahtı, pedagoji öğrenimi yapmıştı. Kendilerine bakabilecek çocuklar, onar kişilik gruplar halinde, birer dairede oturuyorlardı. Bu daireleri gezdik ve sıcak, samimi bir ev havasına tanık olduk. Onar kişilik gruplarda kız ve erkek çocuklar aynı şekilde ev işlerine yardım ediyor, saksılardaki çiçekleri suluyor, evlerini kendi yaptıkları resimler ve şekillerle süslüyorlardı. .Küçüklerin odalarında, kendilerine ait değişik ve çeşitli oyuncakları vardı. Her daireden, o dairenin "grup annesi" sorumlu bulunuyordu. Çocuk, kendi nüfus kâğıdında yazılı dinin gereklerine uyup uymamakta serbestti.

Bir alman genci yetişiyor
Ham maddesi bilgi

Dönüşü olmayan yolculuk

Çocuk ve yetiştirme yuvasının hemen yanıbaşında, aynı bahçede gördüğümüz, başları mizanplini, temiz kıyafetli yaşlı kadınlar ve gene çok temiz giyinmiş yaşlı erkekler dikkatimizi çekmişti. Bunların da aynı site içine dahil "ihtiyarlar evi"nde oturduklarını öğrendik ve bu evi de gezdik. Burada 189 ihtiyar vardı. Binanın aynı site içinde yapılmasının nedeni, çocuklarla gençleri ihtiyarlarla mümkün mertebe yakın tutmak ve irtibatı sağlıyarak, her iki taraf için de normal bir ev hayatı sağlamaya çalışmaktı. Hatta binalar yapılırken, yaşlıların çocuklar ve gençlerle meşgul olmaları da düşünülmüştü. Fakat eski belediye başkanlarından, bu çevrede büyük sosyal hizmetleri görülen Graf'ın adım taşıyan bu tesislerde bu ilk amacı uygulamak mümkün olamamıştı. Çünkü yapılan tecrübeler, çok yaşlı kimselerin gençlerle ve çocuklarla olumlu şekilde meşgul olamadıklarını gösteriyordu. Şimdi birbirlerini görmek, selâmlamak ve rastlaştıkça konuşmakla yetiniyorlardı.

İhtiyarlar evinin beş katını da gezdik. Pırıl pırıl odalarda yaşıyan yaşlıların kimisi kitap okuyor, kimisi bir masa oyunu oynuyordu. Ama birşey bize acıklı geldi: Durumları bozulan ihtiyarlar bir kat yukarıya çıkarılıyorlardı. Frankfurta hakim, döner bir kale olan Henninger kalesinin çok yakınında hemen aynı hizada idik. Artık kendi kendilerine hiçbir iş yapamıyan ihtiyarlar, tıpkı bir serde oturur gibi, bu camekanlı salonlarda oturuyor ve, göre-

Bir spor salonunda gençler
Eksik bir şey yok

rek veya görmeyerek, manzarayı seyrediyorlardı. Bundan sonra çıkacakları kat ise göklerdi. Bu, dönüşü olmayan bir yolculuktu.

Gençlik sorunlarının önemi

Berliner Str.'deki bürosunda konuşan Herr Faller, bizlere, aynı zamanda Belediyeye bağlı bu kuruluşun yapmakla görevli bulunduğu başka mecburi hizmetlerden de bahsetti, örneğin, çocuk mahkemelerinde sosyal hizmet uzmanı bulunduruluyordu. Suç işleyen çocuklar, mümkün mertebe, cezaevlerine veya bilinen ıslahhanelere verilmiyor, yurtlarda, bu iş için özel eğitim görmüş sosyal hizmet uzmanlarının nezareti altında tutuluyorlardı. Frankhırtta gezdiğimiz kadınlar cezaevinin gençler bölümünde ancak 20 tane gençkız vardı ve bunlar da, gruplar halinde, sosyal hizmet uzmanlarının nezaretinde, değişik işler yapıyor ve özel bir eğitim görüyorlardı. Pensilvanya tipindeki bu çok eski binada, modern bir sistem uygulanıyordu. İyi hareket eden mahpuslar, gündüzleri evlerine gidip akşamları dönebiliyorlar veya, tersine, cezalan bittiği halde bazı kusurları görülenler, ekibin nezareti altında yeni bir eğitime tâbi tutuluyor, yeniden suç işlemelerinin önüne geçilmeye çalışılıyordu. Anlaşıldığı üzere, Jugentdampt'm başlıca görevlerinden biri de, gençlik mahkemeleriyle irtibat kurmak ve suç işleyen çocukları ve gençleri kurtarıp topluma iade etmekti.

Herr Faller, kurumun ihtiyarî hizmetleri üzerinde, en az, kurumun mecburi hizmetleri kadar duruyordu. Çocukların dinlenmelerini sağlayacak kurumları tesis etmek, gençlerin boş zamanını değerlendirmek, okullarda rehberlikler kurmak, çocuklar için gündüz bakımevleri açmak, gençlerin güvenip kalabilecekleri oteller açmak, değişik ülkelerdeki gençler arasında geziler düzenleyip onlarla irtibat sağlamak ve gençlik lokalleri açmak için Gençler Federasyonu ile işbirliği yapmak. bu ihtiyarî görevler arasında idi. Herr Faller, bu işlerin, kimsesiz çocuklara bakmak kadar büyük önem taşıdığını söyledi. Ancak, kimsesiz bir çocuk sokakta bırakılamayacağı için, bütçeden ayrılan paranın, öncelikle bu gibi yurt açma işlerine tahsis edildiğini de sözlerine ekledi. Bir Haus Der Offenentür'de gençlerin nasıl meşgul edildiklerini, boş zamanlarının nasıl değerlendirildiğini gördük. Ayrıca Berlinde, Hitler devrinden kalmış bir gençlik evini gezdik ve, binanın kışla havasına rağmen, burada uygulanan modern sistemle gençlerin eğlendikleri lokalleri yakından izledik. Bu konuyu, gençlik sorunları ile ilgili bir başka yazımda tekrar ele alacağım. Çünkü yarınım sağlam bir temele oturtmak isteyen bir ülkenin gençlik sorunlarına ne derece önem verdiğini Almanyada bir defa daha ve yakından gördüm. Bu konu üzerinde ne kadar düşünülse, ne kadar yazılsa azdır, sanıyorum.

TİYATRO

Fransa

Nancy'den **haber**

Nancy'deki Üniversitelerarası Dünya Tiyatro Festivaline katılmak üzere yola çıktığını bildirdiğimiz Ankara Üniversitesi Tiyatro Kürsüsü topluluğu, öğrendiğimize göre, uzun bir kara yolculuğundan sonra, ancak temsil vereceği gün Nancy'ye varabilmiştir. Festival yöneticileri gençlerimizin yol yorgunluğuyla, prova yapmadan, sahneye çıkmalarım doğru bulmamışlar ve programda değişiklik yaparak, kendilerine dinlenme ve prova imkânlarını sağlamışlardır.

Bu sayede Güngör Dilmenin "Midasın Kulakları" oyunu, prova larda son rötuşları yapıldıktan sonra, 27 Nisan akşamı Nancy Festivalinde gençlerimiz tarafından oynanmış ve geniş ilgi toplamıştır. Festival şimdi bitmiş olmakla beraber Jürinin karan henüz ilân edilmemiştir. Bu itibarla topluluğumuzun, bu yıl, nasıl bir sonuç aldığı belli değildir.

Milletler Tiyatrosunda

Milletler Tiyatrosunda, bilindiği gibi, ban değişiklikler olmuş, kuruluşundan bu yana, Sarah Bernhardt Tiyatrosunda M. Julien'e verilmiş olan yönetimi, Theâtre de France -eski Odeon- Tiyatrosuna ve bu tiyatronun müdürü olan Jean Louis Barrault'ya geçmiştir.

"Midasın Kulakları"
Nancy yolunda

Arena Tiyatrosunda "Anastasia"
Milyonların unutturamadığı efsane

Oyun : "Anastasia", 3 bölüm.
Yazan : Marcelle Maurette.
Çeviren : (Guy Bolton'un ingilizce versiyonundan) Ülkü Tamer.
Tiyatro : Arena Tiyatrosu (Ankara Sanat Tiyatrosunda).
Sahneye koyan : Abdurrahman Palay.
Dekor - Kostüm : İsmail Biret.

Konu : "Therese Raquin" gibi ünlü romanları ve konuları dramlaştırmakta usta olan Marcelle Maurette, Birinci Dünya Savaşından sonra dünya kamuoyunu çok ilgilendirmiş bir olayı sahneye çıkarmıştır bu oyunuyla. Prens Buninin, 1920 Berlininde, Landwehr kanalına kendini atarken kurtardığı kadın, 1918 de, Ekaterinburgda, bolşevikler tarafından bütün ailesiyle beraber öldürülen son Rus Çarının kızı, Londra bankalarında yatan on milyon ingiliz lirasının tek mirasçısı, Anastasia) mıdır, yoksa bir sahteci mi? Geçirdiği kanlı olaylar sonunda, kimliğim ortaya koyacak belgeler gibi, hafızasını da kaybetmiş görünen bu sefil ve perişan kadın milyonları paylaşmaktan başka bir şey düşünmeyen rus atistokrasisinin Avrupaya kaçabilmiş kalıntıları tarafından. Anastasia'nın ta kendisi gibi ortaya sürülecek ama yavaş yavaş hafızasına yeniden sahibolmaya, rusça konuşmaya başlayınca, hele Çariçeye de kimliğini kabul ettirince, aynı adamlar, kendi uydurdukları yalanın gerçek olabileceğine bir türlü inanamıyacaklardır. Para oyunlarına âlet edilmekten tiksinen Anastasia, herşeyin yoluna girer gibi olduğu anda ortadan kayboluncaya kadar...

Oynayanlar : Abdurrahman Palay (Prens Bunin), Altan Karındaş (Anna), Yıldız Alpar (Çariçe), Cenk Güner (Dr. Şerensky) v.s.

Beğendiğim : Berlin yalanlarında, küçük bir kulübede yaşayan ve Çarın hayatta kalan tek kızı olduğunu iddia eden kadının ölümüyle büsbütün masallaşan bu konuyu işlemekte yazarın gösterdiği ustalık ve incelik. Abdurrahman Palayın -bütün sahne imkânsızlıklarına, yetersizliklerine rağmen- oyuna kazandırmayı başardığı çekicilik ve Bunin'de çizdiği o zarif -ve küstah- saray adamı tipi. Anastasia'ya önce bütün ürkekliğini, zavallılığım, sonra, derece derece, bütün ruh güzelliğini, soyluluğunu ve ihtişamını veren Altay Karındaşın kolay unutulmayacak kompozisyonu. Yıldız Alparın Çariçede, katılığı içinde duygulu, nüanslı ve etkili bir oyunla çizdiği güçlü karakter. Cenk Günerin kısacık rolüne katmayı başardığı sıcak ifade.

Beğenemediğim : Küçük rollerdeki bazı sanatçıların, havayı bozan, gereksiz güldürme gayretleri..

Sonuç : Zevkle seyredilen bir oyun, gerçek bir basan. Lûtfi AY

Oyun : "Savunma" (The Dock Brief); 2 bölüm.
Yazan : John Mortimer.
Çeviren : Şadan Karadeniz.
Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Oda Tiyatrosu).
Sahneye koyan : Asuman Korad.
Dekor - Kostüm : Hüseyin Mumcu.
Konu : "Savunma"mn konusu bir hapishane hücresinde, karışım öldürmekten sanık bir adamla onun savunmasını üzerine almış avukatı arasında geçiyor ve inşan ruhunun karanlıklarına ışık tutuyor. Kendisini savunmak istemeyen, avukat tutmaya lüzum görmediği için mahkeme tarafından âdeta zorla kendisine -parasız- avukat seçtirilmiş olan Morgenhall ile ölüm cezasından kurtarmak istediği Fovvle'ün konuşmaları, başka başka nedenlerle mutluluk umutlarını yitirmiş iki zavallı insanın psikolojik dramını aydınlatıyor, önce avukat, bu içine kapalı adamı, dostluk ve şefkat göstererek teselli, etmeğe, konuşturmaya, bazı gerçekleri öğrenmeye, savunmasına bir temel hazırlamaya çalışıyor; sonra, asıl dostluğa, şefkate kendisinin muhtaç olduğu anlaşılıyor. Ucun emekler harcıyarak girdiği meslek için yaratılmamış, "konuşma" gücünden yoksun olduğu için bir zamanlar sevdiği kadına sevgisini bile 'söyleyememiş olan bu sıkılgan -ve müşterisiz- avukatı ilk -ve son- müşterisi teselli etmek zorunda kalıyor. Adam ipten kurtuluyor, ama avukatının beceriksizliği sayesinde!.. Tam onu savunacağı anda, sözleri boğarında düğümlenen bu avukat, sanık lehine, vicdanlarda tereddütler uyandırıyor. Savunması yapılmamış bir sanığı ölüme mahkûm etmek yargıçları tedirgin ediyor, cezasını erteliyorlar.
Oynayanlar : Asuman Korad (Morgenhall), Ahmet Evintan (Fovvle).
Beğendiğim : Yazarın, iki değişik insan tipi çizmekte, iç dünyalarını, adalet müessesesinin karşılaştığı çetin durumları yansıtmakta gösterdiği ustalık. Asuman Koradın, psikolojik gelişmeyi ön plânda tutan ifadeli sahne düzeni ve, içyaşamaya dayanan, nüanslı oyunu. Ahmet Evintanın bu düzeni ve arkadaşının oyununu tamamlayan değişik, rahat kompozisyonu; Fowle'e, garipliği içinde, duygulu bir yüz kazandırmış olması. Hüseyin. Mumcunun havayı çok iyi veren güzel dekoru.

Beğenemediğim : Önemli birşey yok.
Sonuç : Eserleri Batı sahnelerinde sık sık oynanmaya başlayan Mortimer'i türk seyircisine iyi tanıtan, seviyeli bir temsil.

Naciye FEVZİ

Oda Tiyatrosunda "Savunma"
Ruhların karanlığına tutulan ışık

Milletler Tiyatrosunun yeni Müdürüne, sanat işlerinde, bir Yüksek Kurul yardıma olacaktır. Yüksek Kurul Kültür, Dışişleri, iktisat ve Maliye Bakanlıklarıyla, Seine ve Paris Belediye Başkanları, Seinc Genel Meclisi, Fransız Tiyatro Merkezi ve Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü temsilcilerinden meydana gelmektedir. Ayrıca, Devlet ve Belediye temsilcilerinden kurulu bir Denetleme Komisyonu da idari ve malî işlerde yardım edecektir.

Uluslararası Kartel

Bundan başka Jean-Louis Barrault, Milletler Tiyatrosunun sanat işlerinde, görüş ve ihtisaslarından yararlanmak üzere, uluslararası bir kartel kurmuştur. Tiyatro dünyasının tanınmış kişilerinden meydana gelen bu uluslararası kartelde, şimdilik, 12 ülkeyi temsil eden 19 ünlü tiyatro adamı yer almaktadır.

Milletler Tiyatrosunun normal faaliyet mevsimi ise iki ay olarak tesbit edilmiştir. Mevsim, prensip itibariyle, 1 Mayıstan 30 Hazirana kadar sürecektir. Misafir topluluklara, 1967 mevsiminden itibaren, 1270 kişilik Theâtre de Frence salonu ile, bu salonun teknik bir şekilde küçütülmesiyle meydana gelen 600 kişilik salon, aynca fuayyelerden birinde açılmış olan 112 kişilik küçük salon -Petit- Odeon- tahsis edilecektir.

Adaylık ve şartları

Milletler Tiyatrosu mevsimine katılmak isteyen yabancı topluluklar, adaylıklarım, en az bir yıl öncesinden bildirmek zorundadırlar. Yapılacak müracaatlara, teklif edilen temsiller için teknik bilgi veren bir fiş ve aday tiyatro hakkında tam bir dokümantasyon eklenecektir.

Milletler Tiyatrosu, mevsim faaliyetine katılacak tiyatrolara kendi teknik ve idarî personeliyle birlikte, tiyatro salon ve sahnelerini verecek, ayrıca bunların kendi basın, yayın, reklâm, enformasyon ve halkla ilişkiler servislerinden yarar lanmalarını sağlayacaktır.

Temsil sayısı, kolaylıklar

Genel olarak, her topluluk, Milletler Tiyatrosuna bir hafta için davet edilecektir. Bu süre, hazırlık çalışmaları da hesaba katılırsa, misafir toplulukların en az beş temsil verebilmelerine yetecektir.

Milletler Tiyatrosu temsillerinin gençlik arasında daha geniş ölçüde yayılmasını sağlamak amacıyla, öğrenci gruplarına, her temsil için, tutan 8 frangı aşmayan, 150 yer ayrılacaktır.

"Ulysses"den *bir* sahne
Cannes'da skandallar zinciri

Festivaller

Cannes, "Ulysses" ve sonrası

Cannes Festivali iki halta önce Robert Hossein'in yarışma dışı gösterilen "Rasputin'i ben öldürdüm" filminin galasıyla başladığı vakit, festival yöneticilerinin de, basın mensuplarının da aklı, bu yılki festivalin skandalının ne vakit patlak vereceği üzerinde toplanıyordu. Festival yöneticilerinin festival üzerine dikkatleri toplamak yönünden, basın mensuplarının da ilgi çekici konu bulmak bakımından daima dört göçle bekledikleri skandalın patlak vermesi gecikmedi: Yarışmanın başladığı ilk gün, Elio Petri'nin "Herkese kendi payı" ile Ferenç Kusanın "10.000 güneş"i sakin bir hava içinde gösterildikten sonra (Bk. AKİS, Sayı: 672), ikinci gün, amerikalı yönetmen Joseph Strick'in İngiltere adına festivale katılan "Ulysses" adlı filmiyle beklenen skandal başgösterdi.

Aslında, "Ulysses"le birlikte bir skandal çıkması kadar tabiî bir şey olamazdı. Çünkü James Joyce'un XX. yüzyılın en büyük ve en önemli romanlarından biri olarak bilinen bu eseri, 1922'de kitap halinde yayımlandığından beri çevresinde daima gürültülere yol açmış, İngiltere ile Birleşik Amerikada uzun yıllar yasaklanmıştı. Bir Dublin'imin bir günlük yaşayışını en ince, çoğu vakit de en çarpıcı ayrıntılarına kadar anlatan bu romandan alınan film, 29 Nisan günü yarışmadan önce basın mensuplarına ve seçkin davetlilere gösterildiği vakit, tıpkı roman ilk yayımlandığı zamanki gibi seyircilerin ikiye ayrıldığı görüldü. Seyircilerin bir kısmı filmi yuhalar, ıslıklarken, bir kısmı da alkışlamaktaydı. Aynı gürültüler ve alkışlar, filmin aynı gece yarışma sırasında gösteriliğinde de tekrarlandı. Seyircilerden bir kısmı "Yeter bu çirkinlik, bu korkunç filmi durdurun!" diye bağırırken, bir kısım seyirci de filmin lehinde gösteri yapıyordu. ilk 85 dakikası sakin bir haya içinde seyredilen filmin seyircileri birdenbire ayaklandıran sahnesi, filmin iki baş kahramanını bir genelevde gösteren sahneydi. Ancak bu sahnenin açıklığı, görüntülerden çok, kahramanların aklından geçenleri veren konuşmalardaydı. Bu bile, özellikle gazetecileri ikiye ayırmaktan geri kalmadı. Filmi tutan ingiliz ve amerikan gazetecilerine göre, kabahat, filmin konuşmalarını veren fransızca altyazılardaydı. Bunlar Joyce'un âhenkli, akıcı ingilizcesi yerine çok kaba küfürleri veriyordu.

Dur bakalım ne olacak..

Skandalın ikinci perdesi de zaten ertesi sabah filmin halka gösterilişi şırasında bu altyazılar yüzünden başladı. Bir gün önceki tepkiler üzerine festival komitesi, bu sahnedeki bazı altyazıları sansür ederek sildirmişti. Filmini sabahleyin halkla beraber seyreden yönetmen Joseph Strick bunu görür görmez ayağa fırlayıp, bu defa kendisi, "Dur-.durun bu filmi" -diye bağırmağa başlamıştı. Bunu, Strick'in festival düzenleme komitesine gönderdiği bir "ültimatom izledi. Strick, filminin sansür edilmeksizin halka yeniden gösterilmesini, ayrıca kendisinden resmen özür dilenmesini istiyor, aksi takdirde filmini festivalden çekeceğini bildiriyordu.

Festival başkanı Robert Favre Le Bret, bu iki isteğin de yerine getirilmiyeceğini söyleyerek Strick için "Reklâm olsun diye hadise çıkarmaya çalışıyor" demesine rağmen yine de festival komitesini toplıyarak "durum müzakeresi" yanmayı ihmal etmedi.

"Ulysses" skandalının üçüncü ve -şimdilik- son perdesi de bu toplantıyla başladı. Festival komitesi tam incelemekte olduğu sırada Strick'ten gelen bir telgraf, filmin festivalden çekildiğini belirtiyordu. Festival yönetim kurulu ise buna karşı, Strick'in filmi festivalden çekmeğe yetkisi olmadığını ileri sürdü. "Ulysses"in ingiliz heyeti tarafından festivale resmen sunulduğunu belirten kurul, filmi geri almak yetkisinin de yine aynı heyete ait olduğunu söyledi.

İngiliz heyeti ise, bütün bu olaylar karşısında şimdiye kadar his sesini çıkarmamıştır. Böylelikle "Ulysses"in durumu şimdilik kararsızdır.

İkinci skandal

Strick'in telgrafını gönderdiği aynı gün, festivale yine İngiltere adına katılan bir başka film ikinci bir skandale yol açtı. Üstelik bu ikinci skandal, uluslararası film festivallerinin perde arkasını aralaması bakımından ilgi çekiciydi. Festivale yarışma dışı katılan "Privi- adına katılan bir başka film ikinci leg - İmtiyaz" filminin yönetmeni Peter Watkins, bir basın toplantısı yaparak, filminin neden yarışma dışı gösterildiğini açıkladı. Watkins'e göre, "Privilege", festivalin seçme komitesine sunulduğu vakit, filmde baş rolü oynayan, dünya çapında ünlü manken Jean Shrimpton'un Cannes'a gelip gelmeyeceği kendisine sorulmuş, bunun festivalle ilgisini görmediği için "bilmiyorum" diye cevap verince, "Shripmton gelmezse, film de yarışmaya girmez" karşılığını almıştır.

Bu iki skandal ile iki siyasî olay -festivalin ilk günü "Herkese kendi payı" adlı italyan filmindeki başarısından dolayı alkışlanan yunanlı kadın oyuncu Iren Papasın ve filminin yunanlı yeni yöneticiler tarafından festivale katılması yasaklanan yunanlı yönetmen Robert Manthoulis'in Yunanistana dönmeyeceklerini açıklamaları- bir yana bırakılırsa, Cannes'ın ilk festivali hem olaylar, hem de sanat yönünden durgun geçti. Bu arada, danimarkalı yönetmen Gabriel Axel'in eski bir danimarka efsanesinden aktardığı ve XII. yüzyılda bir "James Bond"u hatırlatan filmi "Den Rode kappe- Kızıl manto", genç çek yönetmen Antonin Masanın "Hotel pro çizince - Yabancılar oteli", uluslararası festivallerde hemen her vakit büyük bir başarı kazanan arjantinli yönetmen Leopoldo Torre - Nilsson'un "Monday's Child - Pazartesi çocuğu", yine geçen yıl "Genç öğrenci Törless'in huzursuzlukları" adlı filmiyle başarı kazanan alman yönetmen Volker Scholondorff'un "Mord und Totuchlag - Ne pahasına olursa olsun yaşamak" adli filmleri seyirciler ve eleştirmeciler tarafından "orta" değerde eserler olarak karşılandılar. Buna karşılık, 1964 yılında "Karga mahallesi" adlı filmiyle Cannes'da dikkati çeken genç isveçli yönetmen Bo Widerberg'in "El vira Modigani"si, bu yılki festivalin ilk başarılı filmlerinden biri sayıldı. Konusunu ünlü bir iskandinav baladından alan bu filmde bir aşk hikâyesi, son derece güzel görüntülerle ortaya konulmaktaydı.

Amerikanın bu yıl Cannes'da yarışmaya giren filmi "You're a Big Boy Now - Artık koca adam oldun "u ise, seyircilere eğlenceli dakikalar yaşatmakla birlikte, bir festival filmi olmaktan oldukça uzak sayıldı.

Merakla beklenenler

Böylelikle, Cannes festivali ilk haftasını doldururken başarısı üzerinde herkesin birleştiği herhangi bir film ortaya çıkmadığı halde, italyan yönetmen Luigi Comenci'nin "Incompresso - Anlaşılmayan insan" adlı filmi, festivalin "oybirliğiyle yuhalanan" ilk filmi olmak talihsizliğine uğradı. Yufka yüreklileri ağlatmak için çevrilmiş bu katıksız melodramın festivale niye gönderildiğini kimse anlamadı. Festivalin ilk "haftaym"ı da, sovyet yönetmen Sergey Bondarçukun 8 saatlik "Savaş ve Barış"ının üçüncü kısmının yarışma dışı ve büyük bir törenle gösterilmesiyle sona erdi. Bununla birlikte, festivalin ikinci yarısında yer alan filmlerden, özellikle Michelangelo Antonioni'nin "The Blow-Up - Büyütme", Joseph Losey'nin "Accident - Kaza", Alain Jessuanın "Jeu de Massacre - Cinayet oyunu", Mihail Şapironun "Katerina Izmailova", Robert Bresson'un "Mouchette"i büyük bir merakla beklenmektedir.